

OLIMPIA ÉS MITEM

A világszínház Magyarországon

MAGAZIN

22/11

2022/23-as évad
X/3. szám

DECEMBERI

ELŐADÁS-

ÉS PROGRAM-

AJÁNLÓVAL

SZÍNHÁZ A KÉPERNYŐN

Közvetítések, felvételek, tévéjátékok – egykor és ma

A KISEMBER

Ötven éve halt meg Gózon Gyula

NYITÓKÉP

MÚLT ÉS JÖVŐ

Vannak színészek, akiknek egy-egy alakítása – persze leginkább a film révén – beleég nemzedékek emlékezetébe. De vajon a színpadi életművek miként őrződnek meg? Ezt szolgálták a színházi előadások tévéfelvételei. Eljárt volna felettük az idő? Milyen a jó színházi felvétel, amit a tévében vagy a monitorján nézhet az ember? Ha tévéjáték készül egy színdarabból, az vajon még színház vagy már inkább film? Ezeket a kérdéseket járja körül a Fókusz rovat összeállítása, amiben megszólalnak színházi rendezők és tévés szakemberek is.

A film őrizte meg számunkra leginkább az ötven éve elhunyt Gózon Gyula emlékét is, akinek Makács urára a *Hyppolit, a lakáj*ból emlékszünk leginkább. De milyen volt a színházi pályafutása? Hogyan lett a Nemzeti Színház művésze, és miként lett a „kisember” alakítójából nagy színész?

Színház az egész világ – mondja Shakespeare, és 2023-ban Magyarország lesz a színházi világ központja, amikor áprilistól júniusig, húsvétól Szent Iván éjjeléig hazánk rendezi a Nemzetközi Színházi Olimpiát. Mintegy háromszáz színházi eseményt kínál majd az olimpia országszerte és számos budapesti helyszínen, így a Nemzeti Színházban, a Madách Nemzetközi Színházi Találkozó keretében. S hogy mi is az olimpia, és mit kínál a MITEM, arról a 40–45. oldalon olvashatnak.

Zalán Tibor különleges novellajátékba kezdett: végigvezeti olvasóit azokon a buktatókon, ahogyan egy drámából végül előadás lesz (vagy nem lesz). Sorozatának második része (50. oldal) a szövegkönyv és a dramaturg harcát mutatja be.

Várjuk Önöket a Nemzetibe! De addig is: jó olvasást!

A képen: az Egri csillagok egy előadás erejéig beköltözött a budapesti MVM Dome-ba – október 20-án közel hétezeren láthatták Dobó István, Bornemissza Gergely, Vicuska és az egri hősök történetét egy monumentális produkció keretében
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

6

Színház a képernyőn

Valaha csak a Magyar Televízió rögzített színházi előadásokat, és adta azokat főműsoridőben. Színházi felvételek ma is készülhetnek, de vajon népszerű tévés műfaj ez még? Mennyiben azonos a színpadi rendezés és az a felvétel, amit a tévében, a monitoron láthatunk? Fókusz-összeállítás

20

Kikacsintani

„Ez egy jó játék, még a legnehezebb előadást is akként kell értékelni. Azt hiszem, a szakmának ezt a játék részét a magamévá tudtam tenni. Akkor engedem el nehezebben az előadást, ha nem ment jól, ha hibáztam. Olyankor nem tudok megbocsátani magamnak, sokáig rugózom rajta.”

(Barta Ágnes)

40

Színházi Olimpia

„Az egyes Színházi Olimpiaiak fogadó országának szervezői mindig a saját országuk kultúrájának a kontextusába helyeznek mindent. Azonos szellemiségben születik minden fesztivál, de különbözik abban, hogy éppen a török, a lengyel vagy a magyar kulturális és társadalmi közegben jön létre.”

(Jae Kyoungh Kim)

46

Kisember, nagy színész

„Stílus, erő, tudás, érzés, báj és szubtilis meghatottság változott játékában. Magunkévá tehetjük azt a meggyőződést, hogy egyike a legtöbbet ígérő színészegyeniségeknek...” – írták az ötven éve lehunytt Gózon Gyuláról, aki filmen lett híres, és a Nemzetiben nagy színész.

NEMZETI magazin – a Nemzeti Színház ingyenes időszaki kiadványa • 2022. november • X. évfolyam 3. szám |

Főszerkesztő: Kornya István • **A szerkesztő munkatársa:** Görömbölyi László • **Fotó:** Eöri Szabó Zsolt • **Korrektúra:** Lukácsy György

| **Kiadó:** Nemzeti Színház Nonprofit Zrt. • **Felelős kiadó:** Vidnyánszky Attila vezérigazgató • **Médiaajánlat:** 30/508-4711 | **Nyomdai**

előkészítés: Inform-Line Stúdió Bt. | **Nyomás:** HTS-ART Nyomda | **Megjelenik** 6000 példányban | **Lapzárta:** 2022. november 17.

46

Címlapon:
Tóth László a Hazatérés című előadásban
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

JEGYVÁSÁRLÁS

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: +36 1 476-6868

e-mail:

jegy@nemzetisinhaz.hu

szervezes@nemzetisinhaz.hu

Nyitvatartás:

H–P: 10–18 óra | Szo–V: 14–18 óra,
illetve az előadások kezdetéig.

Ha nincs előadás, vasárnap zárva.

www.nemzetisinhaz.hu/jegyinformacio

FÓKUSZ – SZÍNHÁZ A KÉPERNYŐN

- 6** Előadás – felvétel – átdolgozás • Vidnyánszky Attila
- 9** Babiczky László: Közvetített színház
- 11** Színház, tévé, nézők • Szolnoki András
- 13** Felvétel helyett filmesítés • Bán János
- 15** Osztovits Ágnes: Bezzeg az én időmben
- 16** Színházi filmek, filmes rendezések • Szikora János
- 18** Korai menyegző, filmes díjeső • Olt Tamás

PORTRÉ

- 20** Kikacsintani • Barta Ágnes

PREMIER GALÉRIA

- 26** Hazatérés

NÉZŐPONT

- 28** Osztovits Ágnes: Remekmű egy felvonásban
- 28** Gulyás Gábor: Jutalom, játék

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

- 30** Agón, Woyzeck / Tündöklő Jeromos / Bakkhánsnők / Üvegfigurák / Rómeó és Júlia / Tóték / Csehov egyfelvonásos komédiái / A helység kalapácsa

X. SZÍNHÁZI OLIMPIA ÉS IX. MITEM

- 40** Vidnyánszky Attila: Mit visz a bárka?
- 42** Találkozások • Jae Kyoung Kim
- 44** MITEM-ajánló

IN MEMORIAM GÓZON GYULA

- 46** Kisember, nagy színész

SZÍNHÁZNOVELLA

- 50** Zalán Tibor: Drámából szövegkönyv

52 PROGRAMAJÁNLÓ

53 HÍREK

55 VÁLTSON BÉRLETET!

56 HAVI MŰSOR – DECEMBER

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Az Isten ostroma, a Körhinta, az Éden földön,
a Tóth Ilonka, A föltámadás szomorúsága,
az Egri csillagok című előadások támogatója
a Nemzeti Kulturális Alap.

nka
Nemzeti
Kulturális Alap

A Csíksomlyói passió előadását a csíksomlyói nyeregből közvetítette a Duna Televízió

Előadás – felvétel – átdolgozás

Vidnyánszky Attila: a legfontosabb közönség előtt játszani –
a többi pótcselekvés

Múlandó, nyomtalanul eltűnő műfaj a színház, ezért foglalkoztatja színészt, rendezőt, miként lehetne az előadásokat megőrizni. Hány fontos előadás tűnik el nyomtalanul! – mondja Vidnyánszky Attila. A Nemzeti Színház igazgatója szerint mindig érdemes és kell időtálló rögzítési módokon gondolkodni. Előadás felvétele vs. tévéjáték?

A magyar tévé egyik klasszikus műfaja a színházi közvetítés, az előadások felvétele. A Covid óta viszont nem készülnek újabbak.

– Ez az archívum hatalmas érték, és jó lenne, ha megint készülne felvételek. Az is igaz, hogy a tévéminőséghez szükséges technika már a színházakban is rendelkezésre áll, és a kollégák tanulják a gyártási oldalt. Ám a köztévé mint megrendelő, mint archívum rendkívül fontos még ma is. Lényegi kérdés azonban, hogy milyen előadásból hogyan lehet jó felvételt csinálni.

Felvétel indul!

Valaha csak a Magyar Televízió rögzített színházi előadásokat, és adta azokat – hol élőben, hol felvételtől – főműsoridőben. A milliós nézőszámú aranykor már jó ideje elmúlt. Színházi felvételek ma is készülhetnek, de vajon népszerű tévés műfaj ez még? Mennyiben azonos a színpadi rendezés és az a felvétel, amit a tévében, a monitoron láthatunk? Egy tévéfilmeseített előadás még színház vagy már inkább film? Miként őrizhető meg egy múlandó műfaj? Mit gondol erről tévés szakember, színházi rendező és a kulturális tévécsatorna vezetője. Elvek és gyakorlat, gondok és tervek.

Nem mindenből lehet?

– Mindenből lehet, de vannak előadások – és az enyémekek többnyire ilyenek –, amikor a megszokott megoldások nem vezetnek jó eredményre. Megpróbálom ezt megvilágítani. A magyar színházi előadások azt az iskolát követték és ma is jellemző ez, hogy lényeg a színészi játék, a gondolatok legfőbb közvetítőeszköze a szó, és a jól felépített szituációk vannak a középpontban. Ezeknél kevésbé sérül az előadás „lelke” azzal a módszerrel, amikor beállítanak két oldalra, középre és még pár pontra egy-egy kamerát, és az előadást váltakozó nézőpontokból rögzítik. Egészen leegyszerűsítve: amikor a színész a monológot mondja, őt mutatják, mert az az egyedüli színpadi esemény. Gondoljunk csak bele: évtizedekig közvetítettek a rádióban is előadásokat, a bemondó elszuttogta, hogy ki hol áll a színpadon, ki ment ki vagy jött be, egyébként csak a színészek szövegét hallottuk, és így is élményszerű volt a darab. Egy-egy jelentős színészi teljesítményt akkor is élvezni lehet tévéfelvételeken, ha az ki van ragadva a kontextusból. De ha az előadás eltér ettől a felállástól, ha a színpadi összképnek kiemelt jelentősége van, ez a rutin nem alkalmazható.

Milyen a Vidnyánszky-féle felállítás?

– Amikor a néző figyel, a szeme nem egy helyre fókuszál, hanem ugrál. Én ezt tudatosan kihasználom, ezért a központi cselekmény körül és mögött is megrendezem a második és a harmadik plánt, amelyek viszonyban, rendszerben vannak egymással és a központi cselekménnyel. Én irányítom a néző figyelmét ezek között. És akkor még nem is beszéltem a szimultanitásról, vagyis arról, hogy ezekben a plánokban – szintén egy rendszer szerint – sok dolog történhet egyszerre párhuzamosan. Az is nagyon fontos, hogy nem a szó vezérli az előadásaimat, hanem a szó, a zene, a mozgás, a látvány összessége, totalitása.

Mindez speciális megoldásokat kíván, amikor felvétel készül? Mi volna az ideális?

– Az, ha a színházi felvétel kizárólag a rendező szemszögéből készülne. Az összes kamera – a közeli és a totálokat mutatók is – ugyanabból a pontból mutatnák a színpadot, ahonnan nézve én komponáltam meg a színpadi látványt és eseményt. Amikor a tévések a különböző helyeken el-

„A normál színházi működés részévé kellene tenni, hogy önerőből vagy erre kialakított források bevonásával is készüljenek előadás-felvételek, vagy tévéjátékszerű feldolgozások.

helyezett kamerák nézőpontjából „összevágva” mutatják az előadást, szétválasztja az általam létrehozott kompozíciót, a ritmust, mert olyan látószögekből mutatják a színpadot, olyan kapcsolódásokat, összefüggéseket hoznak létre, amelyeket én nem rendeztem meg. A jelenetek creje kiszélel, gyengül.

A tévések nem tudnak átállni?

– Én azt éltem meg a színházi felvételekkel, hogy – minden jószándék és profizmus ellenére – nem értjük egymást, más nyelvet beszélünk, és odáig nem jutottunk el, hogy ők az én esztétikámra áthangolják magukat, és azt a technikát, amit ők maximálisan uralnak, ne az ő szempontrendszerük, hanem az enyém szerint vessék be. Mindig időszűke van, és ilyen körülmények között úgy kell dolgozni, hogy mindenki hozza a maga tudását és persze a berögzült megoldásokat is. Amikor a Szegedi Szabadtéri színpad gigantikus terében rendeztem *Az ember tragédiáját*, két egyeztetés is volt a tévésekkel. Láttam, hogy profik és a jó szándék is megvan, de hiába magyaráztam, hogy az előadás lényegét ebben az irtatlan térben a történelmi színek képzőművészeti megkomponált és egymásba átúszó képei jelentik. Nem ezt rögzítették, hanem „bejöttek” a térbe, szétszabdalták az előadás általam megszerkesztett ritmusát, közeli képeket mutattak totálók helyett. Így pont az előadás rendezői lényegét nem adják vissza. Pedig az a totalitás a hatalmas nézőtér negyven méterre lévő pontján is hatott. Ami ebből az archívumban megőrződik, nem az én előadásom, hanem valami más. Ezért nem vagyok híve annak, hogy az előadásaimból így készüljön felvétel. Inkább ne legyen, minthogy abból ítélje meg majd valaki az előadásomat, amit valójában nem is én rendeztem.

A tévések nyilván úgy érvelnek, hogy megvan ennek a műfajnak is a követelményrendszere. Ők úgy csinálják, hogy a tévéző is élvezhesse az előadást.

– Ezt nem vitatom, és az esetek többségében ez működik is. De nekem a saját előadásaimnál mindig hiányérzetem volt.

A Covid alatt a Nemzetiben készültek előadásokból tévéfilmes verziók. Ezt jó iránynak tartja?

– Sok szempontból ez a legjobb irány. De az már egyre kevésbé a színházi előadásról szól, ott az már csak kiindulópont, ahonnan elrugaszkozhatunk. Ezen a vonalon haladva megőrizhető az előadás lelke akkor is, ha a felvétel visszaadja a színházi jellegét, és akkor is, ha egyre inkább filmmé válik az anyag.

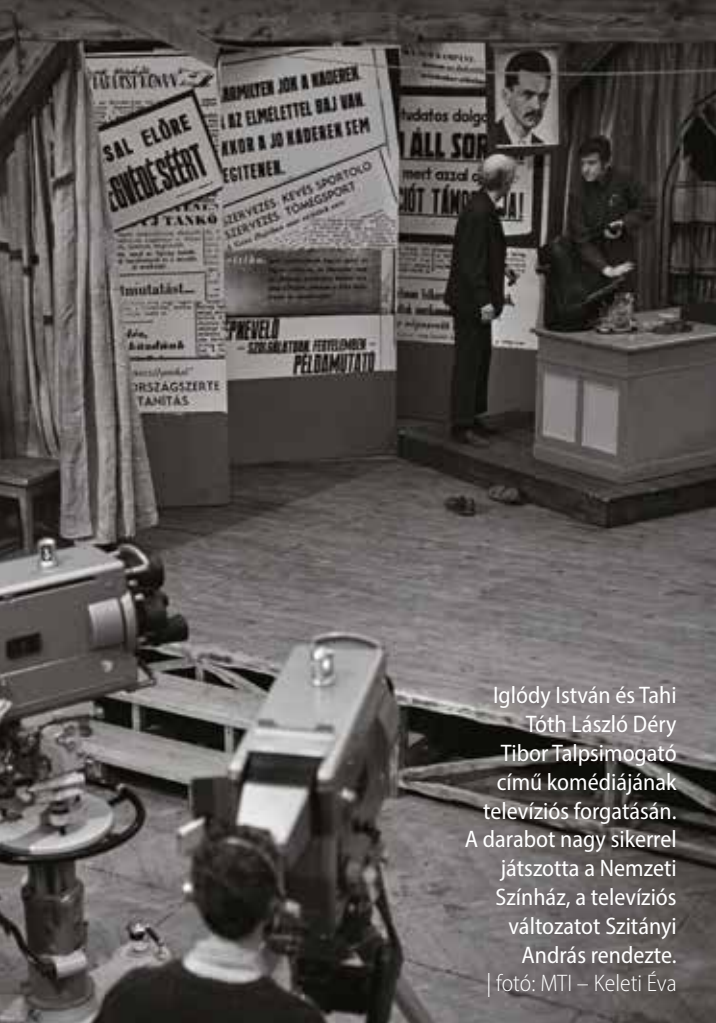
A Covid hasznának lehet tekinteni, hogy ebbe az irányba történt elmozdulás?

– Igen. A leállás 2020 tavaszától, amikor több mint egy évadon át nem tudtunk közönség előtt játszani, rákényszerített mindenkit, hogy megoldásokat keressen, és elmozduljunk a megszokottól. Hamar kiderült, hogy a mégoly nagyszerű előadások felvételeinek a megtekintése sem okoz örömet, hamar megunja az ember, mert nem azt kapja a monitort nézve, mint amit egy színházi előadástól elvár. A film felé mozdulás a nem színházi nézői igényeknek is jobban megfelel.

Jött a Nemzeti Filmintézet pályázata 2020 végén: 16 színházi előadásból készülhetett tévéfilmes feldolgozás, színházak és filmgyártó cégek koprodukciójában.

– Nagy lehetőség volt, de egyszeri. A Filmintézet kereste a lehetőségeket, hogy a munka nélkül maradt filmes szakembereknek, stáboknak munkalehetőséget biztosítson, és én tudtam amellel érvelni, hogy ebbe a színházakat vonják be. Elindult valami, jó kapcsolat alakult ki a színházak és a filmek között, ezen a vonalon is kellene a lehetőségeket bővíteni, továbbgondolni, a filmesek és a színházak együttműködésébe a televíziót is bevonni. A másik lehetőség az, hogy a színházak önerőből is töreksenek erre, a rendelkezésre álló technika és a színházak videós szakemberei közösen elindulhattak ezen az úton. A Covid kikényszerített bizonyos megoldásokat, és azok jártak el helyesen, akik próbálkoztak, kísérleteztek. A Nemzetiben elkészült az említett pályázat keretében az *Isten ostora*, más forrásból a *Sára asszony*, és önerőből a *Hé, Magyar Joe!*, a *Woyzeck* is. Én magam, mint színházvezető azon gondolkoztam, hogy a normál színházi működés részévé kellene tenni, hogy önerőből vagy erre kialakított források bevonásával is készüljenek előadás-felvételek, vagy tévéjátékszerű feldolgozások. Ez szemléletbeli kérdés. Úgy tűnik, hogy nehezen – de lehet, hogy már soha – nem zökkenünk vissza a régi kerékvágásba. Érdemes tehát gondolkodni, tervezni, új utakat, megoldásokat keresni. Én is ezt teszem. A legfontosabb, hogy feladataink rangsorában az első, a második és huszonhatodik is az, hogy közönség előtt játsszunk színházi előadásokat. Ezt semmi sem pótolja. Minden más megoldás csak ezután következik, ha van rá idő, forrás. Ne csináljunk úgy, mintha a felvétel, a tévéfelvétel, a stream megoldás volna. Bizonyos helyzetekben, korlátozottan az, de a színház leglényegét tekintve pótcselekvés.

KORNYA ISTVÁN

Iglódy István és Tahy
Tóth László Déry
Tibor Talpsimogató
című komédiájának
televíziós forgatásán.
A darabot nagy sikerrel
játszotta a Nemzeti
Színház, a televíziós
változatot Szitányi
András rendezte.
| fotó: MTI – Keleti Éva

Közvetített színház

A színi előadások története a képernyőn
egyidős a magyarországi televíziózással.
A világon egyedülálló, hogy a kezdeti
lépéseit megtevő televízió (az 1957.
május elsejei felvonulás volt az első adás)
főműsoridőben színházi előadásokat is
közvetít, és jó két évtizeden át majdnem
minden héten volt színházi előadás
a képernyőn.

1957. május 21-én a *Bánk bánt* előben sugározta a televízió az Operaházból, és jó ideig még előben adták az előadásokat, mert nem lehetett rögzíteni a közvetítéseket. Ez csak 1959-ben válik lehetővé. *Az ügynök haláláról* – Timár József betegsége miatt – felvételt készítettek, amihez több előadást rögzítettek, és ebből vágták össze a végleges változatot. A felvétel rendezésével Zsurzs Évát bízták meg, aki akkor már „komoly” tapasztalatokkal rendelkezett, és Marton Endre nemzeti színházi rendezése végül 1960-ban került képernyőre. Az élet fintora, hogy ezt a legendás előadást azóta sem lehetett műsorra tűzni, mert a Miller-jogok ezt nem teszik lehetővé.

FŐMŰSORIDŐBEN

A rögzítés technikai nehézségei és költségességei miatt a legtöbb előadásról csak a rádióújságból, a színházi archívumokból tudhatunk, de számos kiemelkedő előadás ma is ott van a televízió archívumában. Álljon itt egy válogatás az első évtized legjelentősebb rögzítéseiről: G. B. Shaw: *Warrenné mestersege* (rendezte Major Tamás, Nemzeti Színház); Shakespeare: *Szentivánéji álom* (rendezte Major Tamás, Nemzeti Színház); Arthur Miller: *Pillantás a bídrol* (rendezte Ádám Ottó, Madách Színház); Arthur Miller: *Az ügynök balála* (rendezte: Marton Endre, Nemzeti Színház); Szophoklész: *Oedipus király* (rendezte: Marton Endre, Nemzeti Színház); G. B. Shaw: *Tanner John házassága* (rendezte Ádám Ottó, Madách Színház);

Németh László: *II. József* (rendezte Bodnár Sándor, Nemzeti Színház); Somerset Maugham: *Imádok férjhez menni* (rendezte Benedek Árpád, József Attila Színház); Lev Tolsztoj: *Karenina Anna* (rendezte Horvai István, Vígyszínház). A felsorolásból is látszik, hogy csupa budapesti előadásról van szó, ugyanis akkoriban még nem lehetett élvezhető minőségben vidékről a fővárosba „felküldeni a jelet”. A későbbiekben is inkább az előadást utaztatták fel, és budapesti helyszínen rögzítették az előadást.

Korábban már a rádióban is hamar szerepet kapott a színház (futó előadások hangjátékváltozatát sugározták), nem csoda hát, hogy a Magyar Televízió első 50 évének is meghatározó programja volt a színházi előadás! Az évi mintegy 45 közvetítés mellett számos, a színházi világhoz kapcsolódó műsor is született. Havonta jelentkezett a Színházi Album 1972 és 1980 között, melynek a feladata a kedvcsinálás volt, de készültek színészportrék, rendezői pályaképek is. Majd elindul a Stúdió magába olvasztva a „szakmagazinokat”, így a Színházi Albumot is.

A színházi előadások rögzítése komoly erőpróba volt a közvetítést vezető rendezőnek, az operatőröknek, de nem utolsósorban a technikai dolgozóknak is. Hamar kialakult az a csapat, mely képes volt ezt a feladatot biztonságos színvonalon elvégezni. A legjobb rendezők vállaltak ebben szerepet: Zsurzs Éva, Mihályfi Imre, Kózel Mária, Málnay Levente, Török Ilona, Fehér György, Márton István.

Egy statisztikai felmérés szerint az 1970-es évek közepén a lakosság kétharmada színházi élményhez csak a televízió révén jut. Ekkor már két csatornája volt a Magyar Televíziónak, a legnépszerűbb műsorokat az egész ország nézte, a színházi közvetítések a közkedvelt adások közé tartoztak. Ennek jelentőségét felismerve a vezetés igyekezett a rendelkezésre álló legjobb technikát is biztosítani a felvételekhez. Ez nem volt egyszerű, mert a kamerák nehezek és nagyok voltak, a nézőtérre elhelyezve sokakat zavartak az előadás élvezetében. A kamerák nem voltak elég fényérzékenyek, így a felvétel kedvéért bele kellett nyúlni a színpadi világításba, és ez rontotta a színházban ülő nézők élményét, de sértette sokszor az előadás rendezőjének elképzeléseit is. Ki kellett alakítani – ez nem ment konfliktusmentesen – az együttműködést a közvetítést vezető rendező és az előadást rendező között.

ÁTRENDÉZÉS – VESZTESÉGEK, NYERESÉGEK

A közvetítés vezetője jóval a felvétel előtt megnézte az előadást és beszélt a rendezővel, hogy mik az előadás legfontosabb pillanatai, majd elkérte a sugópéldányt, és ez alapján kipreparálta a szövegkönyvet – ez az előadás pontos tükre. Otthon ceruzával, hogy javítható legyen, felbontotta a szöveget (vagyis magát az előadást) közelikre, totálakra aszerint, hogy mikor, mit akart megmutatni. A kamerapróbán már az operatőrök, a vezető operatőr jelenlétében véglegesítették az előadás képekre, beállításokra bontását. Felvételkor a közvetítés vezetője előtt mindig egy kamera képe megjelenik a monitoron, és ebből választja ki azt, amit a néző látni fog. A kamerák száma ma már 3-4-ről a kívánalmaknak megfelelően nőhet. A jelenlegi technika révén már minden kamera képes rögzíteni is, ezért kisebb szerepe van a rendezői, közvetítést vezető reflexképességnek. Az utólagos montírozás során szinte minden korrigálható, javítható.

Itt érdemes szólni a színházi élmény és a képernyőn megjelenő előadás közötti első igazán nagy különbségről.

A nézőtérre ülő természetesen látja az egész színpadot, de saját döntése alapján ki-kiválaszt valamit, amire a figyelem összpontosul. Döntése spontán és egyénre szabott. Figyelem fokozottan fordulhat kedvenc színészre felé, vagy megsejmelheti a díszlet neki tetsző részletét. Koncentrálnak egy újonnan belépő szereplőre vagy egy olyan eseményre, mely a színpad egy szögletében játszódik. Közben természetesen látja „folyamatosan” az egész színpadot! Ez egy szubjektív, egyénre szabott pszichológiai folyamat. Ahány néző, annyi előadás! Ezt a folyamatot meghatározza a közvetítést vezető rendező, „mint első tudatos néző”. Azt fogjuk látni, amit ő fontosnak tart, és nem látjuk, amit lényegtelennek ítél. Vezet minket jó esetben avatott kezekkel, de szűkíti is a szabadságunkat. Itt van jelentősége a darab rendezőjével való egyetértésnek, hiszen a folyamat elején ő az, aki a lényeges pillanatokat meghatározza. Vesztünk tehát valamit a szabadságunkból, de nyerünk is az avatott vezetés révén.

Fontos különbség az is, hogy az arcokat mutató kamerák a színészi játék olyan részleteit tárják fel, amelyek a távolabbi

széksorokból biztosan nem láthatók. Sok éves saját gyakorlomból is elmondhatom, hogy ez a plusz a színházi közvetítések nagy erénye! Ez az évek folyamán jelentős változást hozott, a színészi játékokban újfajta stílust eredményezett. A színészek megtapasztalták, hogy másként kell játszani, ha ott van a televízió. Ez a játszási mód finomodott '70-'80-as években, amikor virágkorát élte a tévéjáték műfaja, és az abban szereplő színészek játéka közelített a filmszínészi alakítás jellemzőihez. Mint televíziós rendező tudom, hogy a legjobb instrukció, ha a színész visszanézheti a felvételt. Legtöbbször pontosan tudja, hogy mit kell változtatni. A rögzítésnek és az azonnali visszanézésnek a technikai lehetősége alapjaiban formálta át, korszerűsítette a színészek játékát. A színházi felvételek gyakorisága, tehát az, hogy negyvennél több előadás volt látható évente a képernyőn, nagy hatással volt a magyar színjátszás stílusára, emberközelségére.

Feltétlenül meg kell említeni Virág Kati és Szolnoki András nevét, akik fáradhatatlanul járták az országot, hogy a legjobb előadások televíziós sugárzásra kerüljenek. Volt olyan időszak, amikor ez heti négy-öt vidéki utat is jelentett. De ott ültek minden budapesti színház nézőtérén is! Áldozatos és szakszerű munkájuk következtében felbecsülhetetlen kincs van a televízió archívumában.

KIHEZ JUT EL?

A közönség sok évtizeden át szerette a színházi közvetítéseket, ezt bizonyítják a nézettségi adatok. Egy-egy előadást közel egymillió néző is látott. Nem hallgathatom el – minden elfogultságom ellenére sem –, hogy a színházi felvételek kapcsán rendszeresen felvetődött a közösségi élmény hiánya. Ez bizony valódi, nem vitatható hátrány! A nézőtérre ülni, örülni, sírni, tapsolni együtt a többiekkel pótolhatatlan élmény. Pótolhatatlan akkor is, amikor még a család együtt ült a készülék előtt s legalább egy meghitt kis közösség létezett. Sajnos ez is megszűnt, amikor az otthonokban már minden szobára jutott egy televízió, és mindenki mást nézett életkorának és érdeklődésének megfelelően.

A streaming, a tartalomszolgáltatók kínálata sajnos esetleges, aktív keresést igényelnek a felhasználótól, így csak azt találja meg, amit keres. Nincs értő előválogatás és „tukmáló” ajánlat, amit a hagyományos televíziózás korában a színház világában otthonos szerkesztők elvégeztek. Ennek az a következménye, hogy szűkül a rögzített előadások nézőközönsége, az előadások egyre inkább csak a színházszeretőkhoz jutnak el. Aki pedig teheti, szívesebben megy el színházba, és értő közönség körében élvezi az előadást.

A világ változik. Bánkódjunk?

BABICZKY LÁSZLÓ

Balázs Béla-díjas rendező, a Szabadság tér 17. című televíziótörténeti könyv szerzője

Töröcsik Mari és Sinkovits Imre William Saroyan *Halló, ki az?* című drámájából készülő tv-játék felvételén a Budapest Filmstúdió műtermében, 1963-ban | fotó: MTI – Keleti Éva

Színház, tévé, nézők

Szolnoki András televíziós színházi közvetítések aranykorának tanúja

Negyvenéves közszolgálati televíziós pályafutása során Szolnoki András megszámlálhatatlan színházi előadás közvetítésében vett részt felvételvezetőként, producerként, szerkesztőként. Milyen szakmai környezetben és érdeklődés mellett készültek a közvetítések és tévéjátékok, és volna-e igény hasonló kultúrákövetítői tevékenységre a mai környezetben? Erről is kérdezzük a hőskor egyik meghatározó szereplőjét.

A színházi közvetítések egyidősek a magyar televíziózással?

– A magyar televíziózás 1957. május 1-jén kezdődött, az első színházi közvetítésre – a *Bánk bán* az Operából – május 21-én került sor. Egy hónappal később debütált a képernyőn a próza: a Katona József Színházból ment a *Warenné mestersége*. Nagyjából tíz évig rendszeressé váltak ezek az élő közvetítések.

A színház a jelen idejű, személyes találkozás művészete. Egy közvetítés nyilván más hozzáállást igényelt a társulatoktól, mint amihez hozzá voltak szokva. Mekkora ellenállást tapasztaltak a színészek és rendezők részéről?

– A közvetítés valóban járt némi átvilágítással, hiszen az akkori kamerák még közel sem voltak annyira fényérzékenyek, mint a mostaniak, de sosem rendeztünk át előadást a felvétel kedvéért, hanem mindig alkalmazkodtunk az adott rendezéshez. Ezért a színészek hamar megszokták a felvétellel járó körülményeket. De közben ők is tudták: 1966-ban – amikor én

odakerültem a Magyar Televízióba – már több mint egymillió előfizetője volt a tévének, vagyis óriási megmutakozási lehetőséget és népszerűséget jelentett a képernyőn szerepelni.

Milyen elvek alapján választották ki, hogy mely előadásokat közvetítik?

– Egyetlen elvet követtünk a munkánk során: a legmagasabb művészi színvonalú előadásokat válogattuk ki. Ehhez színházi szerkesztőségként évi 160-180 előadást néztünk meg Virág Katalin és Koltai Tamás szerkesztőkkel. Hárman jártuk az országot, és nem volt könnyű kiválasztani azt az 52 produkciót, amit a 70-es években évente műsorra tűzött a televízió. A forgatást is alapos előkészületek előzték meg. A műszaki szemlén megjelent a rendező, az operatőr, a hangmérnök, a kameramannok – és úgy nézték végig az előadást, hogy nem volt a kezükben gép. A felvétel előtti kamerapróba tapasztalatait még leszártuk, és csak ezután kerülhetett sor a felvételre.

A mai streamelések esetében ez láthatóan nem így működik. Egyrészt örülök, hogy a Covid miatt megélnékültek a színházak, és online közvetítésre szánták el magukat, másrészt sokszor nem látom a gondosságot, amit egy felvétel elkészítése megkövetelne. Persze tisztelet a kivételnek.

Ez az aranykor mégiscsak az átkos idejére esett. Akadtak előadások, amelyeket a hatalom nem akart képernyőn látni?

– Elenyésző volt a „problémás” előadások száma, de ennek több oka is volt: egyrészt a színházak előre leadták a repertoárjait, amiket már eleve engedélyeztek. Ezen a szűrőn már kevés olyan előadás ment át, amiből politikai kérdés vált volna. Persze ettől függetlenül egy Shakespeare- vagy Molière-darabból is tud egy tehetséges társulat olyan előadást készíteni, amiből az aktuális áthallások miatt konfliktus támadhatott volna. De ez minden további nélkül mehetett. Akadtak előadások – egy kezemen meg tudom számolni –, amelyeket bár felvettünk, de csak nyolc-tíz év múlva adhattunk adásba. Ilyen volt Csurka István *Deficit* című nagyszerű darabja a Pesti Magyar Színházban, de Örkény István *Pisti a vérzivatarban* című darabja is dobozba került egy évtizedre. Emellett – rossz szó – bennünk is volt egy fajta öncenzúra, vagyis előzetes mérlegelés. Pécsen mutatták be Paál István nagyszerű rendezésében az *Übű királyt*. Alfred Jarry abszurdja a hatalomról szól, és a politikusok mindig bele is látják magukat ebbe az előadásba. Tudtuk, hogy ezt úgysem vehetjük fel. Úgy játszottuk ki ezt a helyzetet, hogy a felvétel erőltetése helyett a Színházi Album című, kéthetente jelentkező magazinműsorunkba szerkesztettük be ennek az előadásnak a keresztmetszetét. Az adást követő napon megszólalt a színházi szerkesztőség telefonja, Aczél György elvtárs, a kor vezető kultúrpolitikus volt a vonal végén: „Ez utoljára fordult elő.” Később, a rendszerváltás után mindez már szóba sem kerülhetett.

Meddig tartott ez az aranykor?

– A kezdetektől 1998-ig, aztán három év erejéig 2005-ig még visszatért a közszolgálati televízió az az időszak. Onnantól folyamatosan kiürült a kultúra a Magyar Televízióban. Ezt felismerve 2007-ben írtam egy rövid sort Rudi Zoltán akkori tévéelnöknek: „Kérlek, negyvenegy év után saját feltételeim szerint engedj el a kezemet.” Nagyon megörültek ennek a kérésnek, mert így – munkatársként, szakszervezeti vezetőként – nem beszéltem többé a sajtóban arról, hogy kiszorulnak a kulturális tartalmak a közszolgálati csatornákról.

Melyik közvetítési módszert tartja a leginnovatívabbnak, amit a mai streamek idején is hasznosítani lehetne?

– Ács János kaposvári *Marat/Sade*-rendezése a színházi szakmában is revelatívnak számított, hiszen Ács az 56-os forradalomra utalva vitte színre az előadást 1981-ben – áthallásokkal a lengyel szükségállapot kihirdetésére. A díszletben az előadás végén a Corvin köz képe jelent meg. Máté Gábor pedig Kikiáltóként egy utcakövel a kezében idézte meg 56-ot.

Bejárták a világot ezzel az előadással, tíz évig játszották, ami nagyon ritka vidéki előadások esetében. Izgalmas színpadképe volt, a nézőtér felé lejtő színpaddal. Márton István, aki talán a legjobb közvetítésvezetőnek számított, kitalált egy teljesen új módszert, amit ráadásul élő adásban alkalmazott 1989-ben. A hagyományos felállás szerint jobb- és baloldalon egy-egy kamera, hátul középen pedig egymás mellett kettő. Márton a két hátsó kamerát is a nézőtér szélére, előre hozta, és ezeket felszerelte nagylátószögű optikával, hogy még a közeli pozíciókból is lehessen totál képet adni. Ezzel a megoldással az a hatás keletkezett, mintha egy több napon át készült felvételt látnánk.

Iskola lett ebből a megoldásból?

– Kétségtelenül elindított egy folyamatot, amire én is rákaptam. Színházak stúdió-előadásait kezdtük szakmában felvenni a teátrumok épületében, gyakorlatilag tévéstúdióként használva ezeket a tereket. Ez költséghatékony megoldásnak bizonyult, mert nem kellett a díszletet utaztatni, hanem a maga helyén mindössze három nap alatt leforgattuk az anyagot. Emlékeztet az előadás ebből a szériából a Dörner György, Bán János és Gáspár Sándor által színre vitt *Mulatság* Mrožektól, amelyet a veszprémi Petőfi Színház játékszínében vettünk fel. Itt gyakorlatilag előbb lett kész a felvétel, mint ahogyan az előadás repertoárra került volna. Jó üzlet a színháznak, jó üzlet a tévének – és a legjobban a nézők jártak vele. Hasonlóan sok felvételt készítettünk a Katona József Színház Kamrájában, de számos alkalmas helyszín lenne ilyen felvételek készítésére. Hogy ne menjünk messze: a Nemzeti minden kamaraterme és a régi – ma ugyancsak próbatermeként működő – festőműhely is ideális stúdió. De ott van Ascher Tamás talán leghíresebb rendezése, a *Három nővér*. Ebből eredetileg készítettünk egy közvetítést, aztán eltelt pár év, és Ascher megkeresett, hogy csinálhatnánk egy tévéjátékot belőle. Kivonultunk a színházból, a Kamrában három nap alatt nagyszerű tévéjáték lett belőle. Erre nagyon büszke vagyok, mert így ma is megnézhető jó minőségben.

Mi lett ennek a kincsnek a sorsa?

– A nyolcszáz felvétel javarészt megtekinthető digitalizált formában a Nemzeti Audiovizuális Archívum NAVA-pontjain. Ez komoly érték, de az igazán építő az lenne, ha élő adásokon keresztül követhetnék a nézők a színházak produkcióit. A legutóbbi jó gyakorlat: 2002-ben újra elindultak az előadások, és szombat este kilenc órás kezdéssel – nem kifejezetten szerencsés a színházba járók számára – felvezetéssel, a szünetben és az előadás után beszélgetéssel – ismét közvetítettünk színházakból. Ettől hosszabb lett ugyan a műsoridő, de mindenki szerette ezt a formátumot. Igaz, hogy figyeltem rá, hogy populárisabb, de kiváló előadásokat szerkesztünk adásba, de a nézettség ugyanolyan volt, mint amikor azonos időben filmet vetített a tévé: 500-600 ezer ember nézte ezeket a közvetítéseket. Igény szerintem most is volna rá...

LUKÁCSY GYÖRGY

Jelenet a Magyar Színház Pacsirta című előadásának tévéfilmes verziójából, amelynek az M5-ön volt a premierje. A rendező Paczolay Béla, a képen Péteri Lilla, Rancsó Dezső és Bede-Fazekas Annamária | fotó: Gordon Eszter

Felvétel helyett filmesítés

Az M5, a MTVA kulturális csatornája előszeretettel látja műsorán a színházi előadásokat – mondja Bán János csatornaigazgató, és bár a Covid óta nem készülnek új felvételek, színházi előadásokból forgatott tévéfilmes feldolgozásokat láthattak a nézők. Ez jelenti a jövőt, állítja a szakember, akivel a megváltozott világról, a nézők igényeiről és tervekről is beszélgettünk.

A színházi előadások felvételeinek közvetítése a magyar televízió egyik klasszikus műfaja. Hogyan alakult ennek a sorsa az utóbbi években?

– A Covid előtti néhány évben minden héten volt színházi adás, ezek a lehetőségekhez képest új, aktuális előadások voltak. A színházi világot ismerő szerkesztő állította össze azt a listát, hogy mely vidéki és fővárosi színházak mely darabjait érdemes rögzíteni a közszolgálati televízió, az MTVA számára. Ezek klasszikus öt kamerás felvételek voltak, időnként készültek nagyobb szabású produkciók is, például a Nemzeti Színház *Csikósmolyói passió* című előadásának szabadtéri verziója a csikósmolyói nyeregben, amit előben adott a Duna World, de az M5

is műsorra tűzte. Ezek mellett kerültek műsorra régi, klasszikus színházi felvételek is. Idővel aztán az arány eltolódott, kevesebb új felvétel készült, több lett az újabbak ismétlése és a régi anyag. Ennek anyagi és kapacitásbeli korlátai is voltak. Aztán 2020 tavaszán jött a Covid.

És a színházak bezártak.

– Én azon a nyáron vettem át az M5 vezetését, és világos volt, hogy szeptemberben nem indul be a színházi élet a szokott módon, így felvételek tervezése sem lehetséges. A meglévő anyagokból válogattunk, és figyeltük a folyamatokat. A színházak viszonylag gyorsan alkalmazkodtak a helyzethez,

Az Isten ostora (rendező Vidnyánszky Attila) forgatása a Nemzeti Színházban – színdarabból színházi film | fotó: Eöri Szabó Zsolt

amit pályázatok is segítettek, és elkezdtek saját filmes műhelyként dolgozni – ki több, ki kevesebb sikerrel. Többségében a klasszikus tévéfilmek színvonalától elmaradó, de a színházi előadáshoz képest mást, többet adó próbálkozások, kísérletek születtek. Egy klasszikus, több kamerás színházi felvétel elkészítésére ma már minden színház képes ön maga is, a technikai feltételek tekintetében mindenképpen, és akár online közvetítést is le tudnak vezényelni. A színházak éltek is ezzel, mert így sokkal közvetlenebbül tudják tartani a kapcsolatot a közönséggel. Ezzel a hagyományos, klasszikus színházi közvetítéseknek a jelentősége csökkent. Ugyanakkor a közönség nélkül rögzített darabok online közvetítésének, streamelésének az én tapasztalatom szerint színházi berkekben is igen vegyes a megítélése.

Milyen nézettségeket produkáltak a színházi adások korábban?

– A közelmúlt adatait vizsgálva azt láttuk, hogy ezeknek van egy stabil – a sikeresebb előadások esetében akár több tízezres – közönsége. Egy részük színházrajongó, nagyobb részük az idősebb korosztályt képviseli, akik egy része már nem tud színházba járni. Ez a nézőszám nem túl magas, és nehezen bővíthető új, fiatalabb korosztályokkal. Más utakat kell találni.

Az előadások tévéfilmesítése lehet a kulturális csatorna számára is az irány? A színházak örülnek ennek a lehetőségnek.

– Igen. Mivel a színházak egyre ügyesebben és a maguk igényeinek megfelelően tudják saját felületeiken vagy az erre szakosodott szolgáltatók felületein az előadásaikat prezentálni, a kulturális értékek megőrzésének ügye sem csupán a tévé dolga, ezért egy kulturális csatornának is változik a feladata. A színházi kínálatból egyfajta keresztmetszetet kell adnunk, de ezt leginkább a színházi előadások tévéfilm feldolgozásának az irányában látom, a nézői igények is efelé mozdulnak. A Covid alatt, 2020 során 16 műsoron lévő színházi előadás tévéfilm feldolgozása készült el, amire a Nemzeti Filmintézet biztosította a forrásokat. Ez is ebbe az irányba tett első lépés.

Jelenleg nem készülnek új felvételek, a tévéfilmek készítése az említett projektet leszámítva még csak terv. A színházak korlátozott működésre állnak át, vannak, amelyek a bezárást tervezik. Nagyon is időszerű tehát a színházi előadások „másként” történő bemutatása.

– Érdeemes közösen feltérképezni a színházakkal a minél jobb, utómunkával készülő tévéfilm „feldolgozások” lehetőségeit. Vannak színházak, amelyek a tévéfilm vonalon tovább haladnak, akár saját erőből is, mások ezzel felhagytak. Pályázati

„A színházi kínálatból egyfajta keresztmetszetet kell adnunk, de ezt leginkább a színházi előadások tévéfilmes feldolgozásának az irányában látom, a nézői igények is efelé mozdulnak.

forrásokat is érdemes lenne erre újra biztosítani. Ez sok szereplő egyetértésén és egyeztetésén is múlik, ezek csak kooprodukcióban készülhetnek. Ezért mi is fontolgatjuk hasonló projektek indítását, természetesen megfelelő partnerekkel.

Például?

– Miközben azt látjuk, hogy folyamatosan változik a helyzet, mi szeretnénk az elképzeléseinkhez megnyerni a színházak együttműködését. Keressük a modellt, hogyan lehet stabil, több éven keresztül működtethető rendszert felépíteni a régi

helyett. A BBC valamikor a '70-es években csinált egy nem nagy költségvetésű, de rendkívül műves tévéfilmes Shakespeare-összest. A magyar drámairodalom legjavát egy hasonló vállalkozás keretében – több színházzal együttműködve, több éven át tartó munka keretében – fel lehetne dolgozni. Reményeink szerint a színházak életében is jön egy olyan időszak, amikor érdemben tudunk hosszú távú projektekről tárgyalni, egyeztetni.

KORNYA ISTVÁN

Bezzeg az én időmben

Hatodikos lehettem, amikor szüleim megengedték, hogy Zsuzsi barátnőméknél aludjak, nekik ugyanis volt televíziójuk, és azt olvastuk az újságban, hogy este a Szegedi Szabadtéri Játékokról lesz közvetítés. Megnézhetjük híres pesti színészekkel *Az ember tragédiáját*. Básti Lajosra és Lukács Margitra még ma is jól emlékszem, azt azonban már másnap szerettem volna elfelejteni, hogy a londoni szín elején bizony elaludtam. Így is óriási hatással volt rám az előadás első két és fél órája, mert őszi első fogalmazásomat arról írtam magyarórára, hogy legszebb nyári élményem a szegedi *Az ember tragédiája* volt. Ötöst kaptam, mert nyilván a tanár úr sem járt Szegeden, így nem jött rá a turpisságra.

Az 1960-as évek közepén nekünk is lett tévénk, és ha csak lehetett, minden színházi közvetítést megnéztem. Amikor aztán vidékről a fővárosba kerültem egyetemre, hála a televíziónak, jól kiismertem magamat a színházi világban, és már nem vágytam közvetítésekre, hanem az eleven színházra voltam kíváncsi. És ötször megnéztem a *Macskajátékot* a Vigszínházban, négyszer a *Három nővért* a Katonában, többször a Madáchban az *Othellót*.

De nemcsak én változtam, változott a tévéműsor is. Műfajidegen lett a színházi közvetítés az ötvenperces sorozatok és krimik között. Kár. Nem tudom, fel lehet-e, fel kell-e támasztani.

Míg nem volt televízió, rengeteget rádióztunk. Első meg-rázó élményem O'Neill *Amerikai Elektrája* volt, amelyet a Vigszínházból közvetítettek. Nagyobb testvéreim eltanácsoltak a hatalmas Orion készülék mellől, mondván ez nem gyerekeknek való mese. De kissé hátra húzódva végighallgattam a lenyűgöző produkciót. Sulyok Mária hangja ma is a fülemben cseng. El voltam ragadtatva Ruttkai Évától és Latinovits Zoltántól. Az is tetszett, ahogy a szerény és szenvtelen narrátor eligazított a színpadi változások, mozgások között. Nemcsak hallottam, hanem látni is véltem az előadást.

A színházi közvetítéseket hamarosan felváltották a rádiójátékok, aztán megjöttek a hangoskönyvek. Manapság már csak hangversenyközvetítéseket hallgatok...

OSZTOVITS ÁGNES

Perelj, Uram! – jelenet az előadásból...

Színházi filmek, filmes rendezések

A színház és a film lehetséges kapcsolatának bizonyítéka, hogy Szikora János Jászai-díjas rendező, érdemes művész, a székesfehérvári Vörösmarty Színház igazgatója is több színházi előadás kapcsán rendezett már tévéjátékot. Legutóbb a *Perelj, Uram...* című Sobor Antal-regény, valamint az abból készült színházi előadás adaptálásával megrendezte az *Ítélet és kegyelem* című filmet, és rövidesen a mozikba kerül a *Hadik Andrásról* szóló filmje is, bár ennek nincs igazán színházi előzménye.

A színházi adattár szerint színházi rendezőként 133 bemutatója volt, filmet is rendezett, de azok száma talán ha 12-13 lehet. Ezek szerint a színházat – minden pillanatnyisága, múlandósága ellenére – többre tartja, jobban kedveli, mint a filmet?

– Csalókák ezek a számok. Főiskolásként ugyan színházrendezői osztályba jártam, de a film sokkal jobban foglalkoztatott. Ráadásul túl konzervatívnak éreztem az ottani szellemiséget, sokkal többre vágytam, többet szerettem megtanulni annál, mint amennyiről egyáltalán szó esett. Közben nagyon jó szakmai kapcsolatba kerültem a velünk párhuzamos filmrendezői osztállyal. Makk Károly volt az osztályfőnök, és az ő hallgatói között volt Xantus János és Mész András is. Ennek köszönhetően szerepeltem vizsgafilmekben, és főiskolásként megkaptam Zsombolyai János egyik nagyjátékfilmjének a főszerepét is. Ez volt a *Kihajolni veszélyes*. Ekkor megláthattam, hogyan működik a professzionális filmszakma. Ragályi Elemér volt az operatőr, és olyan nagyszerű művészek játszottak a filmben,

mint például Tomanek Nándor vagy Bodrogi Gyula. Azokban az években a filmrendezés sokkal jobban foglalkoztatott, mint a színház. Szerettem volna azon a pályán elindulni. Ezért is fordultam az Objektív Filmstúdió művészeti vezetőjéhez, Szabó Istvánhoz, de nem jártam sikerrel.

A színházi rendezései viszont nagyon hamar sikeresek lettek!

– Nem panaszkodhatom, jöttek a jobbnál jobb színházi feladatok. A szakmai kritika elismert. Bár megjelent az is – pejoráló értelemben –, hogy színházi filmet rendezek. Ennek a megjegyzésnek én örültem, mert folyamatosan foglalkoztatott a filmrendezés, sorra írtam a forgatókönyveket, de ezekből nem lett film. Több mint tíz év eltelt így, amikor megérkezett az első televíziós felkérés. A Zenés TV Színház számára Vidovszky László *Nárcisz és Echó* című egyfelvonásos operájából készíthettem filmet. Ennek nagyon jó volt a szakmai visszhangja is, és kapcsolatba kerültem a televízió dramaturgiai osztályával. Akkor úgy tűnt, hogy talán elindul a filmes

... és a filmforgatásról

pályafutásom. Előbb elkészült *A kaméliás hölgy* című játékfilm, a főszerepben Eszenyi Enikővel. Ennek rendezéséért kaptam is egy különdíjat Veszprémben, de a legnagyobb siker 1990-ben következett. Az *Anyegin* című játékfilmmel – főszerepben Cserhalmi Györggyel – megkaptuk a XX. Veszprémi Tévéatlálozó fődíját. Ezen az estén én nagyon boldog voltam. Aztán odajött hozzám egy neves filmrendező, aki azt mondta: látja, hogy mennyire örülök, de nem kellene, mert a díj vonzza a féltékenységet is. Attól tartok, igaza lett, mert ezután tényleg alig kaptam filmes feladatot.

Amikor kiderült, hogy *Az ember tragédiája*-rendezését, a Nemzeti Színház nyitóelőadását 2002. március 15-én közvetíti a televízió, annak nem igazán örült...

– De most már örülök, hogy elkészült az a felvétel, hogy megmarad az utókornak az előadás. Akkor azért aggódtam, mert a kamerák nem tudják visszaadni a színházi élmény teljességét. A színpadon minden nagyméretű volt, egyszerre több esemény zajlott, mindez csak a helyszínen hatott igazán, a színházi néző tudta befogadni.

– Valamikor rendszerezések voltak a televízióban a színházi előadások alapján készült filmek...

– Ezek voltak a tévéjátékok. Tehát nem színházi közvetítések voltak ezek, hanem a színházi előadások filmes adaptációi. Olyan kiváló rendezők készítették, mint Fehér György, Dömölky János vagy Horváth Ádám, aki ezt tanította is nekünk a főiskolán. A színházi előadás megőrzésén túl a színészi játék szempontjából is fontosak ezek az alkotások. Szerintem szereték a nézők, és nem is kerültek sokba ezek a filmek.

Miért múlt időben beszélünk erről?

– Ezt ne tőlem kérdezze. Ha ez a téma bárhol felvetődik, a tévések elmondják, hogy nincs rá igazán igény, nem elég jók a nézettségi adatok és így tovább.

De van itt egy kivétel is!

– Igen, az NFI-pályázat! Ennek nagyon megörültem. Már a pályázatban is megfogalmazódott, hogy a színházi előadásból kell kiindulnunk, de önálló alkotás legyen a film. A székesfehérvári Vörösmarty Színházban 2018. október 6-án tartottuk a Sobor Antal *Perelj, Uram!* című regénye alapján készült történelmi dráma ősbemutatóját. Amikor megjelent ez a pályázat, Pataki Évát kértem meg, hogy készítse el ez alapján a film forgatókönyvét. Az alaptörténet ugyanaz, a színészek többsége is játszott a színházi előadásban. A két főszereplő, a két 1849-ben kivégzett pap Gáspár Sándor és Imre Krisztián volt. A felvételek a helyszínen, Csákberényben készültek, és ott tartottuk a film díszbemutatóját, majd 2021. október 6-án, a nemzeti gyásznapon a Duna tévé közönsége is láthatta. Tokióban egy nemzetközi fesztiválon megkaptuk a legjobb játékfilmnek járó díjat.

A legújabb filmje, a *Hadik* – a leghuszárbab huszár viszont már nem kötődik a színházhoz.

– Ez a Hadik-film számomra igazi ajándék. A producer, dr. Nagy Endre ötlete volt, hogy készüljön el ez a nagyszabású kosztümös film. Vele együtt dolgoztunk az *Ítélet és kegyelem* során, és azt látva kért fel a rendezésre. Ha kicsit megkésve is, de teljesül az ifjúkori álmom, és elkészül az első nagyjátékfilmem.

FILIP GABRIELLA

Korai menyegző, filmes díjeső

A Nemzeti Filmintézet támogatásával, a kaposvári színház és a Blue Duck Arts koprodukciójában készült Korai menyegző című film társrendezője – Vékes Csaba mellett – Olt Tamás volt. Ő írta és rendezte a kaposvári Csiky Gergely Színházban 2019. február 16-án bemutatott Korai menyegző című színpadi játékot is, amelynek témáját dolgozta fel a film. De az alapötlet és a kaposvári kötődések ellenére két önálló alkotásról van szó – figyelmeztet a beszélgetés elején Olt Tamás, aki azóta elkészített Kaposvártól, jelenleg a Karinthy Színház ügyvezető igazgatója.

– Az eredeti darab megírásához az alapötletet az a néphagyomány adta, amely szerint a hajadonként elhunyt lányokat menyasszonyként temették, jelképesen férjhez adták a halálhoz. Erre épült a színpadi játék és a film is, de a két világot össze sem lehet hasonlítani. Míg a színpadon egyszerre több idősíkot, párhuzamos cselekményt is láthatott a közönség, a filmben lehetőségünk volt az időugrásokra, áttünésekre, a gyors helyszínváltásokra...

Az fel sem vetődött, hogy rögzítik az előadást, és azokat a képeket használják a filmben?

– A dokumentálás miatt megtörténik egy-egy előadás rögzítése, de az nem adja vissza a színházi élményt és nem lesz belőle film sem. A Korai menyegző a színházban egy intim térben elevenedett meg, a film viszont road movie lett, ráadásul több szálon fut a cselekmény. Az alaphelyzet szerint egy erdőszélen él a házaspár. Az első gyermeküket várják. De egy hónappal korábban megindul a szülés. A házaspár igyekezne a városba, a kórházba, de sorra jönnek az akadályok. Az anyuka a lerobbant kocsiiban marad. Az apuka rohan, hogy orvost szerezzen. Ez a férfi később is mindent megtenne a gyermeke, az imádott kislánya és a felesége életéért...

Annak van valami magyarázata, hogy az 1980-as években játszódik a film?

– A film legvégén, a stáblista után megjelenik egy név: Zsuzsika. Ő az én nővérem, akit, sajnos, nem ismerhettem. Még meg sem születtem, amikor ő meghalt. Így emlékem sincs róla, de a hiánya elkísér. Gyermekkoromban sokszor eljátszottam a gondolattal, hogy Zsuzsika biztos mesélne nekem, aztán jönnének hozzánk a barátnői, tőle azt is megkérdezhetném a lányokkal kapcsolatban, amit mástól nem merek... Ha elmegy valaki, az minden hozzátartozójának fáj. Hogyne szenvedne egy édesapa, aki várja a gyermeke születését, elképzelem, milyen lesz, ha felnőtt, ha férjhez megy. Az apa védené, óvna a lányát, mindent megadna neki, és el kell temetnie.

Szomorú történet. De a film a drámaiság mellett tele van humorral, jobbnál jobb poénnal...

– Így van ez az életben is. Néha kínunkban nevetünk vagy örömünkben sírunk.

Ez volt az első filmrendezése. A tévében vagy a mozikban biztos többen látják majd a Korai menyegzőt, mint a színházban. Lehet, hogy elcsábítja a filmezés?

– Inkább csak kirándulásnak, szellemi kalandnak tekintem ezt a filmes kitekintést. Persze nagyon jó, hogy megcsinálhattuk. De ez nem az a film, amiért sorban állnak a nézők a nagy multiplexes mozikban. Az sem biztos, hogy többen látják a tévében, mint a színházban, ha valamelyik hétköznapi olyan

időszakban játsszák, amikor már csak az álmatlansággal küzdők vannak ébren.

Szóval ragaszkodik inkább a színházhoz. Erről árulkodik az a jelenet is, amikor éppen színházi rendezőként szerepel a filmben.

– De ez nem az én ötletem volt. Ezt a rendezőtársam, Vékes Csaba találta ki.

Lehet egyszerre ketten rendezni?

– Hogyne lehetne?! Nekünk ez nem okozott gondot. Régóta ismerjük, értjük egymást, csoporttársak voltunk színművész szakon. A *Korai menyegző* forgatása előtt úgy beszéltük meg, hogy ő inkább a stáb munkájára figyel, mivel ő már több filmet is rendezett, én pedig a színészvezetéssel, a jelenetek beállításával foglalkozom. Aztán közben történtek változások. Ráadásul szorított az idő és a költségvetés is. Minden pontosan ki volt dekázva. A színészek tudták a szerepüket, minden jelenetet előre kitaláltunk, folyamatosan próbáltunk. Aztán a forgatás első napján kiderült, beteg vagyok, pozitív lett a Covid-teszt. De a technikának köszönhetően streamelve követhettem az eseményeket. Így otthonról, az ágyból rendezhettem. Ilyesmivel még az igazán nagyok sem dicsekedhetnek! Szerencsére csak a forgatás elején voltam beteg, így a második felében már személyesen ott lehettem a helyszínen.

A díjakkal is dicsekedhetne!

– Több nemzetközi fesztiválra kaptunk meghívást, így például a független filmeket felvonultató LISBIFF-re, illetve a lengyelországi Lagówban évente megrendezett Lubuskie Film Summer Fesztiválra is. Áprilisban a párizsi ÉCU nemzetközi filmfesztiválon a legjobb európai független film díjat kaptuk

meg, a Magyar Mozgóképfesztiválon pedig a legjobb zeneszerző díjat Szirtes Edina Mókus nyerte el a film zenéjéért. A SEE Fesztivál berlini és párizsi zsűrije a legjobb filmnek járó díjjal jutalmazta az alkotást, Fándly Csaba pedig megkapta a filmben nyújtott alakításáért a legjobb férfi színésznek járó díjat. Az már csak a ráadás, hogy felkerült a film az HBO Max csatornára.

Ezek közül melyik a legfontosabb vagy a legkedvesebb?

– A legnagyobb öröm az volt, amikor ott állhattunk Párizsban a díjkiosztón, és elhangzott, hogy Kaposvár, a kaposvári Csiky Gergely Színház. Valamennyi felvétel a városban és a környékén készült. A színészek is kaposváriak vagy valahogyan kötődnek ehhez a városhoz. Fándly Csaba, aki az apa szerepét kapta – a színpadon és a filmen is – a kaposvári színház művésze. Neki is ez volt az első filmje. A várandós feleség, a szintén első nagyjátékfilmes Trill Beatrix is Kaposváron végzett színművész szakon. A házaspár jövőbeli lánya Német Klára volt, aki a kaposvári egyetem színészhallgatója. Az idős apa szerepében megjelenő Koltai Róbert is ebben a városban kezdte a színészi pályát, majd itt volt társulati tag a kaposvári színház legendás korszakában is. De még hosszan sorolhatnám a film összes szereplőjét, közreműködőjét.

A rendezőkről se feledkezzünk meg!

– A rendezőtársammal, Vékes Csabával mindketten itt tanultunk a mai egyetem elődjének tekinthető kaposvári főiskolán színművész szakon. A mi évfolyamunkkal kezdődött a városban a színészképzés. Ráadásul én Kaposváron születtem, ott dolgozhattam a színházban, az idén ott rendezhettem a *Bánk bánt* – már vendégrendezőként.

FILIP GABRIELLA

PORTRÉ • BARTA ÁGNES

Berettyán Sándorral a Rocco és fivéreiben

„Ez egy jó játék, még a legnehezebb előadást is akként kell értékelni. Azt hiszem, a szakmának ezt a játék részét a magamévá tudtam tenni. Akkor engedem el nehezebben az előadást, ha nem ment jól, ha hibáztam. Olyankor nem tudok megbocsátani magamnak, sokáig rugózom rajta.

Kikacsintani

Barta Ágnes nagy szerepekről és villanásnyi snittekről, a süllyedőbe esett kardról és a jóízű nevetés szomjazásáról

Öt éve a Nemzeti Színház tagja, jelenleg tizenegy darabban játszik – az Egri csillagokban ő alakítja Cecey Évát, a Vitéz Lélekben Borókát, a Csíksomlyói passióban Mária Magdolnát... A Mennyit érsz? című, emberkereskedelemtől és prostitúcióról szóló kiállításához kapcsolódóan egy fogvatartott lány életét mesélte el. A Génusz című tévésorozatban ő mérte meg a Picassót alakító Antonio Banderas vérnyomását. Idén egyike volt annak az öt harminc év alatti tehetséges művésznek, aki Junior Prima Díjat vehetett át.

A kassai polgárok című előadásban Genovévát játssza. Úgy terveztük, hogy előtte a színház büféjében beszélgetünk, aztán megnézem a darabban. De az előadás betegség miatt elmaradt. Mit kezd ilyenkor a színész a szabadidejével?

– Mi elmentünk egy jót kirándulni. Csak ma van szabad esténk, aztán folytatjuk a munkát.

Van rituáléja, mielőtt színpadra áll?

– Nagyon fontos számomra az előadást megelőző egy óra. Nem szeretek kapkodni, beosztom az időmet, komótosan készülök. Miközben sminkelem magam, olyan zenét hallgatok, amely kapcsolódik a darabhoz, azzal is hangolódok az előadásra.

Izgul?

– Van olyan darab, amelyik előtt nagyon, amikor úgy érzem, nekem kell a hátamon vinni az előadást. *A Rocco és fivérei*ben Nadiát játszom, ott sok múlik rajtam. A *Woyzeck*ben Marie szerepe is ilyen. Ez a két legnehezebb darabom. Ha játszom, akkor általában az egész napom arról szól, hogy este milyen előadásom lesz, függetlenül attól, hogy mekkora a szerep. Ha ma este előadtuk volna a Márai-darabot, *A kassai polgárokat*, amelyben két jelenetem van, bevállaltam volna a tizenöt kilométeres kirándulást, viszont egy *Rocco* előtt nem mennék el ilyen hosszú túrára. Arra teljesen másként kell fizikailag és szellemileg is felkészülni. És jó, ha az embernek van egy bizalmasa, akitől elfogad tanácsokat. Udvaros Dorottyaival elég jó viszonyt ápolok.

Nagy Márkkal a Woyzeckben

BARTA ÁGNES

1993-ban született a romániai Zilahon. Nyolc éves volt, mikor családjával átköltöztek Magyarországra. Szolnokon és a budapesti Vörösmartyban

végezte a középiskolát. A Kaposvári Egyetem Művészeti Karának színművész szakán Vidnyánszky Attila osztályában végzett 2017-ben. A 2017/18-as évadtól a Nemzeti Színház társulatának tagja. A 2022/23-as évadban új szerepekben a *Don Juan* és a *Bánk bán* előadásokban lép színpadra, és látható többek között a *Rocco és fivére*, a *A kassai polgárok*, a *Mester és Margarita*, a *Woyzeck*, az *Egri csillagok*, a *Csíkсомlyói passió*, a *Házasság Palermóban*, a *kertész kutyája*, a *János vitéz* és a *Vitéz lélek* című előadásokban.

Miután elvesztettnek éreztem magam, megkértem, hogy szökjön be *A kertész kutyája* című darab próbájára, és mondja el, mit gondol. A főpróbahéten beosont az egyik hangosító páholyba, onnan nézte végig. Szerettem meghallgatni a véleményét.

Az MVM Dome-ban, több mint hétezer ember előtt adták elő az *Egri csillagokat*, amiben Cecey Évát, Vicuskát, Bornemissza Gergely feleségét alakítja. Fellépett már nagyobb közönség előtt is?

– 2018-ban a csíkсомlyói nyeregben több mint húszezer néző előtt játszottuk a *Csíkсомlyói passió*t. Nem is láttuk a színpadról, hol ér véget a tömeg. Ha jóval nagyobb a színpad, megengedheti magának a színész, hogy nagyobb ecsetvonásokkal dolgozzon, mint ugyanabban a darabban, amikor azt a Nemzetiben adjuk. Az MVM Dome-ban kivetítették az előadást, emiatt ügyesen kellett bánni a nagy gesztusokkal. A legfontosabb a megélt érzelem, a többi már csak eszköz.

Lehet minden este át- vagy megélni azt az érzelmet?

– Próbálkozni kell. Nem mindig sikerül.

A sírás megy?

– Tudok sírni filmen – „Tessék!”-re, ha kéri. Megy technikailag.

Vannak, akik a múltjukból idéznek fel valamit, úgy sírják el magukat.

– Én ezt nem tartom jó ötletnek, olyankor úgy érzem, mintha egy sebben vágjalnék. Ha minden este sírnom kell egy

darabban, nekem az nem fér bele, hogy valakinek a halálára gondoljak. Nem az a cél, hogy sírjon a színész, hanem hogy gondolatot közvetítsen.

Sírjon a néző, nem? Más műfajban is szeretet közölni dolgokat? A nagypapa haláláról olvasta fel *A temető portása* című saját írását. Szokott írni?

– Már nem. Gyerekkoromban Zilahról Szolnokra költöztünk, ahol a versmondás révén bekerültem az ottani irodalmi közegbe. Az Eső irodalmi laptól hívtak felolvasni, verset mondani. A főszerkesztő, Jenei Gyula egyszer kérdezte, hogy vannak-e írásaim. Küldtem neki verseket, volt közte olyan, amelyik tetszett neki, és közölte. Ennyi az írói pályafutásom.

Ha átvesz egy szerepet, mint például a *Házasság Palermóban* című vígjátékban Doralice szerepét Tompos Kátyától, mennyi lehetősége van új ötleteket megvalósítani?

– Kátya gyönyörűen énekel, én kevésbé, ezért kértem a rendezőt, Kiss Csabát, hogy hagyjuk ki a dalt. Egyébként alkalmazkodni kell, nincs helye egyéni ötletelésnek. A kollégák már

Cecey Éva az Egri csillagokban

játszottak harminc előadást, velük szemben sem fair változtatni. A komédia akkor működik jól, ha mindenki nagyon pontos.

Olyan sikeresen oldotta meg a feladatot, hogy a VII. Magyar Teátrumi Fesztiválon Doralice szerepéért elnyerte a legjobb női mellékszereplő díját. Egyébként látható, hogy a színészek szeretik játszani a darabot.

– Nagyon! Remekül megírt szöveg, mindegyik ziccer szerep. Mi pedig azt érezzük, hogy szomjazza a közönség az igényes szórakozást, a jóízű nevetést.

A Nemzeti Színház színészportré sorozatában Farkas Dénessel beszélgetett. Rövid, szellemes videót készítettetek, amelyben egy adott helyzetből nagyon ügyesen kivágta magát. Színpadon is használ hasonló megoldásokat?

– Szeretem azokat a pillanatokat, amikor valami váratlan történik, és meg kell oldani egy helyzetet. Várom őket, ezekért élek! Számomra megható az az összeszokottság, amely a társulaton belül egy baráti társasággal kialakult. Többükkel együtt jártunk egyetemre. Van is egy közös előadásunk a Nemzeti-ben, *A sűgő*. Jó érzés látni, hogy szavak nélkül is pontosan tudjuk, hogy ki mit fog csinálni, ki fog menteni, ha bajba kerülök, mert téveszték... Tekintetekkel kommunikálunk. Előfordult, hogy a sűgő ugyan sűgt a szöveget, de a kollégám nem hallotta, és én segítettem. Gyors megoldást kell keresni akkor is, ha a partnernek fennakad a jelmeze, lecsúszik a cipzárja vagy kinn marad egy kellék. Egyszer *Az egri csillagokban* a vívásos jelenet előtt leesett a kard a süllyedőbe, több méter mélyre. Mi meg tudtuk, hogy három replika múlva jön a vívás, és a kollégának

szüksége lesz rá. Kiszaladtam a takarásba, ahol a kellékes gyorsan a kezembe nyomott egyet egy másik jelenetből.

Miután véget ér az előadás, rögtön ki tud lépni a szerepéből vagy időre van szüksége?

– Ilyen szempontból szerencsésnek tartom magam, mert időben találkoztam olyan színészekkel, akik elmondták, hogy ez egy jó játék, még a legnehezebb előadást is akként kell értékelni. A *Részegek* című darab orosz rendezője, Viktor Ryzsakov mesélte, hogy ő az olyan színészeket szereti, akik vérben ázva, hörögve meghalnak a színpadon, de aztán kikacsintanak a nézőkre, jelezvén: ez jó buli volt. Azt hiszem, a szakmának ezt a játék részét a magamévá tudtam tenni. Akkor engedem el nehezebben az előadást, ha nem ment jól, ha hibáztam. Olyankor nem tudok megbocsátani magamnak, sokáig rugózom rajta. Előfordul, hogy rámegy egy-két napom.

Szívesen jár filmes szereplőválogatásra?

– Igen, jó lehetőségnek tartom, ha megmutathatja magát az ember egy próbafelvételén. Teljesen más színjátszást igényel a kamera, mint a színpad. Már ezért is érdemes elmenni.

Külföldi filmek castingjára is elmegy?

– Persze. Eddig egy-két mondatos szerepeket kaptam. A *Génius* című sorozatban egy ápolót játszottam. Miután megmértem Antonio Banderas vérnyomását, azt mondtam: „A sebész mindjárt itt lesz.” A kész filmbe a kép egyik sarkában elmosódva látszom. Nagyobb feladat volt, amikor *A keselyű három napja* című sorozatban Jeremy Irons fiával, Max

Ironsszal forgattam egy jelenetet angolul. A történet része volt, hogy a főszereplő Budapestre jött, így a pincérlány – én – beszélhetett magyar akcentussal. FBI ügynökként egy adrenalininjekciót kellett beszúrnom egy színész lábába, majd újraéleszteni, mert allergiás sokkot kapott. Ilyen pici szerepeket meg lehet csípni.

Alkalma nyílt egy-két mondatot váltani a világsztárokkal?

– Pörgetik a munkát, nincs sok idő beszélgetni, és a világsztárok nem vegyülnek a többi színésszel. Nagyon zavarban voltam, amikor Antonio Banderasnak bemutatkoztam. Max Irons kedves volt, vele beszélgettünk pár szót. Elmesélte, hogy elment a Balaton-felvidékre kirándulni, és megkérdezte, én hol és miket játszom.

Egyenes út vezetett a színészethez? Édesanyja, Barta Nagy Ilona grafikusművész. Fiatalon nem kacsingatott a képzőművészet felé?

– Komolyan sosem. Gyerekként mutattam némi tehetséget a rajzolás iránt, de nem volt bennem vágy, hogy tovább vigyem. Valamiért az volt a fejemben, hogy a gyerekszínészekből lesznek a felnőtt színészek. Aztán világossá vált, hogy ez egy szakma, amelyet meg lehet tanulni. Érettségi után felvettek a Kaposvári Egyetemre. Sokszor gondolkodom azon, hogy talán jobb lett volna, ha később kezdem el, és előtte még több mindent kipróbálok. Talán utaztam volna vagy külföldön töltöttem volna néhány évet.

Elvárás, külső vagy inkább belső kényszer, hogy mennyire tartja magát karban egy fiatal színésznő?

– Mindig azt mondják, hogy a színészek nagyon sokat használják a testüket, az idegrendszerüket, ehhez képest az egyetemen keveset beszélnek arról, hogyan maradhat sz egészséges. Viszonylag kevés kollégát látok tornázni, sportolni. Ámuló szemekkel nézem, amikor a színpadon hatalmas lendülettel, nagy svunggal dolgoznak az idősebb kollégák, de azt elkeserítőnek találom, hogy előtte nincs bemelegítés vagy utána levezetés. Ennek nincs kultúrája a színházban, ami szerintem nem jó.

Ön sportol, odafigyel arra, hogy mit eszik?

– Igen, odafigyelek, és járok edzőterembe.

Bokszt is, nem?

– Az csak időszakos dolog volt! Csatlakoztam a fiúkhoz, akik a *Rocco és fivérei* című darab miatt bokszolni tanultak. Minél többet tud az ember, annál könnyebben veszi az akadályokat. Jó, ha fel tud ülni a lóra, vagy biztos benne, hogy le tud futni tíz kilométert.

Sok színész vágya a Nemzeti Színházban dolgozni, ez Önnek a Kaposvári Egyetem után rögtön sikerült. Azóta nemcsak Junior Prima Díjjal jutalmazták a munkáját.

– A Szörényi Éva-díjat a Nemzeti Színházban vehettem át. A társulat szavazta meg számomra az Évad legjobb színésznője elismerést.

A Televíziós Újságírók díját – amelyet a legjobb mellékszereplő kategóriában nyert el –, az első tévéfilmszerepéért kapta?

– Nem, a *Mellekhatás* televíziós sorozat volt. Tévéfilmeket már forgattam előtte is. A *Foglyokat* 2019-ben, a *Free entryt* még gimnazistaként.

A párjával, Mészáros Martinnal...

– ... most már a férjem...

– Gratulálók! Szóval Színházi szerelmek címmel készítették online műsort közösen Bara Margitról, Dérynéről, Móríc Zsigmondról.

– A Covid első hulláma idején, amikor nem tudtunk bejönni dolgozni a színházba, áttértünk „otthoni munkavégzésre”. Mindenki feladatuk kapta, hogy valamilyen online tartalmat készítsen. Mi ezt találtuk ki, és három részt vettünk fel, és csináltunk egy „adást” arról, hogy miként működtek a színházak az 1918-as spanyolnáthajárvány idején.

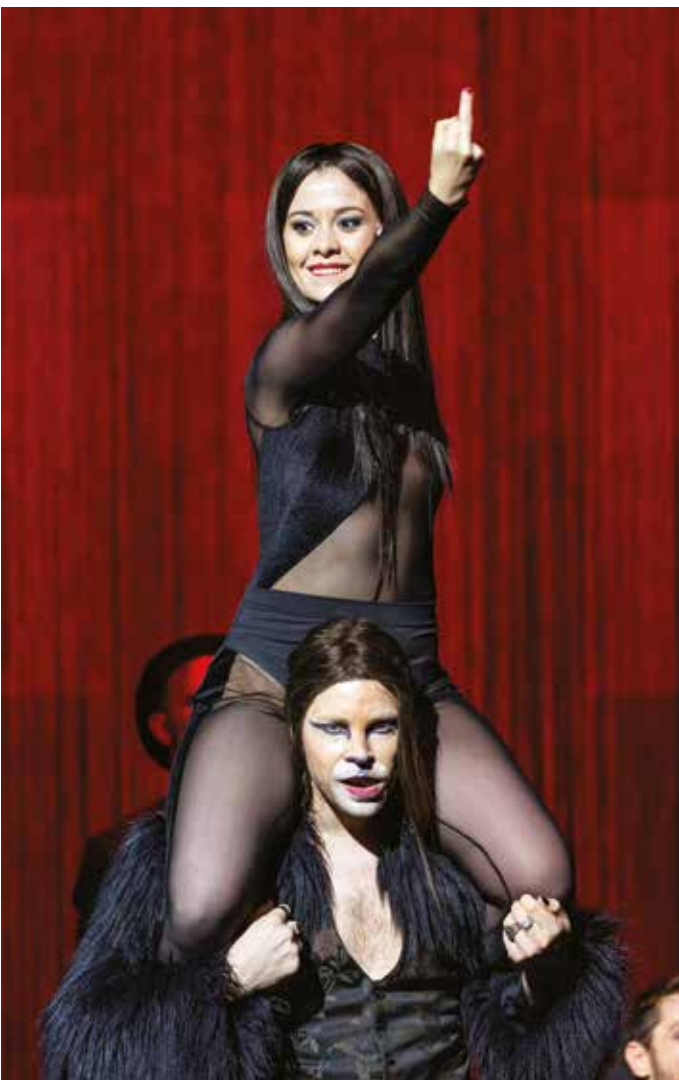
A színpadon is együtt vannak.

– Több darabban játszottunk együtt – *Egri csillagok*, *Rocco és fivérei*, *A Mester és Margarita*, *Woyzeck*. Szeretünk együtt dolgozni. Kaposvárról ismerjük egymást, Martin alattam járt egy

A kaposvári osztálytársakkal és barátokkal A sűgőban

Szép Dománnal A Mester és Margaritában

évvel. Nem tudom, mennyire egészséges, hogy haza visszük a munkát, és otthon is rengeteget beszélünk a színházról. De én ezt nagyon szeretem!

Az energiatakarékosság miatt hogyan működik majd a Nemzeti Színház?

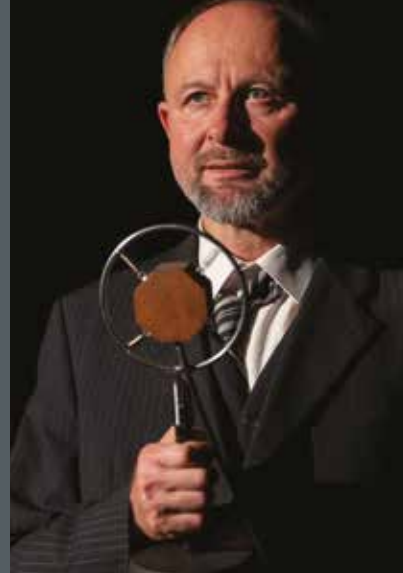
– Úgy tudom, hogy vasárnap és hétfőn zárva tartunk, kedden próbák, a többi napokon próbák és előadások lesznek.

Mit csinál majd a szabadidejében? A Covid miatti kényszerű szünetet nehezen vészelte át?

– Az első hullám éppen Martin születésnapján, márciusban kezdődött, s kitartott az évad végéig. Kezdetben élveztük, mert előtte sokat dolgoztunk. Kicsit szégyellve mondom, hogy nekünk olyan volt, mint egy nyaralás, amit sok filmnézéssel, olvasással töltöttünk. Gyakran mentünk biciklizni, és lett egy kutyánk, és a IX. kerületi önkormányzatnál önkénteskedtünk is. A második hullám idején viszont már azt éreztük, hogy: „Na, ezt már ne csináljátok velünk, ennyit nem akarunk a kispadon ülni, ezek a pályakezdő éveink, ne vegyék el őket!” Fájdalmas, hogy az öt évből szakmailag másfél év kimaradt. A színészek hektikusan élnek, ami nemcsak nekünk, a családunknak és a barátainknak is nehéz. Most az öröm az ürömben a két szabadnappal, hogy sokakkal tudunk találkozni, programokat akár előre is tervezni. Szeretnék lovagolni, és folytatni ezt az új kezdeményezést, hogy a baráti társasággal minél többet járjunk a természetbe feltöltődni, kisimulni.

OZSDA ERIKA

fotó: Eöri Szabó Zsolt

fotók: Eöri Szabó Zsolt

Hazatérés

Misztériumjáték Esterházy János gróf életéről

Levelek, naplórészletek, irodalmi szövegek és más dokumentumok alapján összeállította és írta:
Lukácsy György

Esterházy János gróf – TÓTH LÁSZLÓ | Serényi Livia grófnő, Maria Buder – TÓTH
AUGUSZTA | Maminkó, Nővér – SZÁSZ ENIKŐ m. v. | Énekmondó – SZABÓ SEBESTYÉN
LÁSZLÓ | Edvard Beneš, Küldönc, Hlinka-gárdista, Szovjet Vallató, Kísértő, Köztörvényes,
Katona – BERETTYÁN NÁNDOR | Peter Janulatisz, Eduard Tesar – RÁCZ JÓZSEF

Díszlet, jelmez: Egyed Zoltán / Történész szakértő: Molnár Imre / Sógó: Kabódi Szilvia /
Ügyelő: Lovass Ágnes / Rendezőasszisztens: Trimmel Ákos

Rendező: RUBOLD ÖDÖN

mikor? hol?

PREMIER: 2022. október 28.

További előadások: november 30., december 7., 8. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

PREMIER GALÉRIA

„A mi jelünk a kereszt, nem a horogkereszt” – az elhíresült mondat a 20. század egyik legnagyobb magyar politikusától, Esterházy Jánostól származik. Egy tehetséges arisztokrata, léha életű fiatal, aki Trianon sokkjától megrendülve a közösségért cselekvő politikus lesz, „egyszerű” hívóból pedig a krisztusi sorsot vállalóvá válik. Esterházy János politikai és emberi keresztútjának eseményeit idézzük meg ebben a dokumentumokra épülő misztériumjátékban.

RUBOLD ÖDÖN rendező

OSZTOVITS ÁGNES

**„Blaskó
Péter briliáns
Berlioz,
Udvaros
Dorottya böles
és izgalmas
Estella.
Tudják, mi
a szerelem...**

GULYÁS GÁBOR

**„Berliozt
nem lehet
legyőzni!
Estella sem
veszíthet.
Végül
mindketten
győznek.**

Remekmű egy felvonásban

Erős költői-írói túlzásnak véltem, amikor a sikeres író, Spiró György a maga nemében remekműnek mondta Hubay Miklós 1959-ben bemutatott *Ők tudják, mi a szerelem* című egyfelvonásos drámáját. Noha felvételtől láttam Ádám Ottó rendezését, Tolnay Klári és Sinkovits Imre (és persze Pécsi Sándor) remeklését, nem hittem, hogy ez a darab kiállja az idők próbáját. Túlságosan egyszerűnek tűnt az üzenet, az tudniillik, hogy az idős emberek is tudnak lángolóan szeretni, szembeszállni a konvenciókkal. Éljenek az öregek, le az őket rendreutasító fiatalokkal! Hubay drámáján különös módon nem fogott az idő. Az utóbbi tíz évben is több emlékezetes bemutatója volt. Igazi sztárok tűndököltek Estella nagymamaként és a romantikus zene nagy újtójaként, a világhírű Hector Berliozként, aki azért ad koncertet Lyonban, hogy megkérje ifjúkori bálványa kezét, és beteljesítse 48 éve lobogó platói szerelmét. Estellaként lépett színre Almási Éva, Fekete Gizi, Berliozként Király Levente és Mécs Károly. Az ő kedvükért tódul a közönség. És ez nem utolsó szempont. Nyilván a Nemzeti vezetése is így gondolkodott, amikor elővette a darabot, és két kivételes művészre, Blaskó Péterre, valamint Udvaros Dorottyára osztotta a főszerepeket. És a nagyszerű színészként ismert (egyébként több előadást is sikeresen levezénylő) Rátóti Zoltánra bízta a rendezést.

Nehéz egészestés színházként eladni egyfelvonásosokat, de nem lehetetlen. A Hubay-szöveget maximálisan tisztelő dramaturgia csak az első jelenetbe nyúlt bele – kiváló érzékkel. Megjelenik a színen Estella szobalányának udvarlója, az ezredkürtös is, aki szeretője kedvéért még a takarodót is elhalasztja a laktanyában. Estella pontosan látja, mi zajlik körülötte, hogy szobalánya össze-vissza hazudik, de mosolyogva, megértően figyeli a színjátékot. Ő tudja, mi a szerelem. Remek nyitány! Ács Eszter néhány év alatt bebizo-

Jutalom, játék

Az emberi kultúrának nevezett csodálatos képződményben évszázadokon át evidenciának számított, hogy a földi létezésben az emberek felsőbbrendűek mint az állatok és a növények. Miért gondolhatjuk ezt? Három csoportba sorolhatjuk az érveket: voltak és vannak, akik szerint az ember olyan szintű alkotásra, munkára képes, amilyenre más nem, akadtak sokan, akik azt az álláspontot képviselték, hogy kizárólag az ember képes szembenézni saját halandóságával, s jónéhányan azt gondolták, hogy csakis az embernek adatik meg a szerelem érzése, más létezők „csupán” kiélik testi vágyaikat. Nem folyok most bele filozófiai fejtegetésekbe – azért idéztem meg röviden ezt a bölcséleti hagyományt, mert Hubay Miklós *Ők tudják, mi a szerelem* című darabja mindhárom vonatkozást megjeleníti. A kritika hagyományosan úgy tartja, hogy a drámának két főszereplője van: az egykor Tolnay Klári által alakított (az urbánus legenda szerint neki írt) Estella és a Sinkovits Imre megformálásával elhíresült Berlioz. Én nem így értelmezem. Szerintem a darab főszereplője a fantasztikus alkotásra képes zeneszerző, aki szembenézett saját halandóságával és hosszú évtizedeken át szerelmes maradt. A Rátóti Zoltán rendezésében látható előadás ezt erőteljesen árnyalja, így a Nemzeti Színházban bemutatott színdarab két zseniális színész jutalomjátéka lett.

Az Estellát alakító Udvaros Dorottya olyan omnipotenciát jelenít meg, amelyet hagyományosan férfijellemzőnek szokás tartani. Okos ember, aki felülről, magabiztosan átlátja az afféle „kis” ügyeket is, mint a szobalánya könnyed szerelmi kalandjai, képes arra, hogy távol maradjon attól a koncerttől, ahová a családja valamennyi tagja lelkesül-

nyitotta, hogy mindent el tud játszani: most kedves, kikapós, öntudatos, de alázatos cseléd. Nagyszerű az összhang közte és úrnője között, s ez a darab végéig így marad. Szabó Sebestyén László pedig pompás partner a komédiázásban.

Ezután kezdődik az igazi dráma, a „burleszk és a tragédia”. Hazatér a család, a lány, a vő és az unoka a Berlioz-koncertről. Estella az utóbbi javára lemondott a jegyéről. Szeretné tudni, milyen az idős mester, milyen volt a koncert, de mindenki csak a maga nótáját fújja. Mint derült égből a villámcsapás, hirtelen fáklyás zene hangzik fel az ablak alatt: Hector Berlioz vezényli a zenészeket. Estella ugyan pontosan tudja, hogy a szerenád neki szól, de hagyja, hogy a lánya, a veje és az unokája magáénak tekintse. És ekkor érkezik egy hatalmas virágcsokor, egy kis levéllel. Hector látni akarja Estellát, ha nem találkozhat vele, a Rhône-nak megy – üzeni. A család félti a nagymamát, s mi tagadás, Estella is fél a találkozástól. Húsz éve, férje halála után ugyanis már kapott hasonló szerelmes üzenetet Berlioztól, de

ten megy. Ő a családfő. Mintaszerű anya, példás nagymama, özvegyen is hiteles feleség. Jutalomjáték? Igen, de elsősorban nekünk, nézőknek jutalom látni, hogy ez a korszakos jelentőségű színésznő milyen hitelességgel képes megjeleníteni a nem mindennapi karaktert. De nemcsak az ő alakítása bámulatos! A francia romantikus zeneszerző, Berlioz alakját Blaskó Péter olyan jellemként formálja meg, amelyben egyszerre lelhető fel egy tinédzser csillapíthatatlan szerelmi vágya, a saját végeségével történő reflektált szembenézés és a művészi alkotás világmegváltó ereje. Hihetetlen egyéniség, nem lehet neki ellenállni! Az Estella lányát, Charlotte-ot szuggesztíven alakító Tóth Augusztina és a férjét dinamikusán játszó Tóth László nem pusztán a tekintélye miatt hódol be neki: Berlioz itt valóban nagy ember, akinek akkora glóriája van, hogy a kisugárzása még a nézőtérben is érződik.

Egyetlen ember akad, aki képes ellenállni neki: Estella, akibe ifjúkora óta szerelmes. Udvaros Dorottya alakításában

akkor nem válaszolt. Mit akarhat tőle negyvennyolc évvel első találkozásuk után a mester? És mit szól ehhez a család? A képviselőre aspiráló, magát családfőnek tekintő vő (Tóth László) úgy véli, a Berlioz-kapcsolat még hozhat valamit a konyhára, így engedélyezi anyósa találkozását a zeneszerzővel. Charlotte, Estella lánya (Tóth Augusztina) félti a megrázkódtatástól édesanyját. Ő mindenesetre lesben áll. És jön a dráma csúcspontja: a nagy vallomás. Kamaszfiúként Berlioz akkor szeretett bele Estellába, amikor a lány odaadta magát unokabátyjának, a jó táncos, link Gaston hadnagynak. A lányból sugárzó szenvedély tartotta egy életen át fogva a nagy zeneszerzővé lett Berliozt. Gaston persze lelépett, Estella pedig férjhez ment, gyereket szült és nevelt. Berlioz ezt veti most a szemére: miért nem lett műzsa, miért nem hajlandó legalább az élete végén kilépni a nyárspolgári világból? Miért nem szövik meg vele? Hogy szerelmét bizonyítsa, tüzes vassal égeti a kezét. Estella bekötözi a sebet, s mintha magát is összekötné a férjével. Pompás, katartikus jelenet. Aztán elköszönnek. Talán egy évre, talán egy életre.

Blaskó Péter briliáns Berlioz, magas hőfokon égő szent örült. Udvaros Dorottya bölcs és izgalmas Estella. Tudja, mi a szerelem, de azt is, hogy mindörökké el kell temetnie magában.

Ebben az előadásban, amely Hubay darabjának új színeit is képes felmutatni, minden és mindenki a helyén van: Székely László díszlete, Tordai Hajnal jelmezei, és valamennyi szereplő.

a szerző kulturális újságíró, szerkesztő, könyvkritikus

ezt hitelesnek is érezzük: az idősödő erős nő úgy áll ellen az idősödő erős férfinak, hogy azt minden néző természetesnek veszi. Pedig nem ilyen egyszerű a történet – Berliozt nem lehet legyőzni! Estella sem veszíthet. Végül mindketten győznek. Miért? Mert ők ketten tudják, mi a szerelem? Ugyan! Azt minden tinédzser tudja. A Szabó Sebestyén László által vicces, de magabiztos alakként megformált ezredkürtös vagy az Ács Eszter által játszott kedves szobalány hasonlóképpen megéli a szerelmet, mint a két főszereplő. Ismerik az alkotás értékét? Persze, de azt oly sokan ismerik... Képesek lelkileg feldolgozni az idős voltukat? Ezt nem tudhatjuk, de nem valószínű, mert az ilyesmi senkinek nem szokott sikerülni. Ennek a két embernek a teljesítménye inkább az, hogy képesek teljes egészében megőrizni a karakterüket. A világ változik, új zeneszerzők, új karmesterek jöttek, új technikai megoldások alakultak ki, de Berlioz lélekben ugyanaz az ember maradt, mint aki tíz, húsz vagy harminc évvel ezelőtt volt. Estella úgyszintén: benne is megmaradt a hagyománytisztelő, az ifjúkori álmok becsülete, a humor. Ezeknek köszönhetik, hogy ők nemcsak azt tudják, amit egy tinédzser, hogy mi a szerelem, hanem az is megadott nekik, amit a romantika óta úgy hívunk: örök szerelem. Aminek része az örök hűség is. Mi nézők pedig csodáljuk őket ezért a kivételes teljesítményért.

a szerző filozófus, esztéta

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

Klasszikusok és kortársak.
Magyar, görög, spanyol,
német, angol és amerikai
szerzők. Politikai népamítás
és a szerelem diadala, gyilkos
téboly és a megváltás keresése,
az emberiség sorsa és az
egyén boldogulása. Nagyszerű
színpadi művek, különleges
rendezői víziók – ajánló
a Nemzeti Színház decemberi
kínálatából.

Agón

Káromkodásból katedrális – performansz, csak TE érted

– A világot megélni és megérteni akaró, sodródását látó, azt se elfogadni, se megváltoztatni nem tudó, érzékenyen gondolkodó, törékeny, önmagát is felemészítő Ember éles, fájdalommal és aggodalommal teli sikolya az *Agón*. Éles diagnózis és apokaliptikus látomás. Per, amelyben az Ember vádlottból vádlóvá lép elő. Az elítélt fellázad elítélői ellen – mondja Vidnyánszky Attila, az ősbemutató rendezője.

Józsa Péter Pál (1960–2019), a szöveg, a zenekari mű és a színpadi tér alkotója az ókori görög tragédiák, a színház legősibb gyökereihez nyúl vissza. A világ – a kórus – és az Ember szellemi viaskodását (az agón szó jelentése verseny) és (halál)tusáját mutatja be.

A római Colosseumot idéző arénaszerű térben együtt ülnek a nézők és az összes szereplő – vagyis mindannyian a nagy per részesei vagyunk. Az eseményeket négy operaénekes, a Honvéd Férfikar, egy 39 fős zenekar és nyolc színész jeleníti meg. Az előadás a kortárs színház és zene összeművészeti találkozása, egy ismeretlen szerző és egy ismert rendező víziója a világról.

– Özönlenek a kulturális összefüggések, az utalások, az asszociációk. Mindent megérteni, befogadni szinte lehetetlen – magyarázza a rendező. – Szóba kerül Xerxész, a Szentírás, az ikertornyok. A legizgalmasabb, hogy évezredek fog össze, az emberiségtörténet összefüggésrendszerét mutatja föl a mű. Azzal, hogy a teret arénára alakítottam, izgalmas helyzet áll elő – bezárul a kör. Mindenki mindenkit lát. A nézőre folyamatos és totális impulzushalmaz zúdul. Mivel nincs klasszikus értelemben vett drámai történet, így sejtetéseket, kis viszonyokat, kapcsolatlehetőségeket építünk be a darabba, ezáltal impulzusokba kapaszkodhat a néző, és a fejében elindulhatnak történetfoszlányok férfiról és nőről, hatalmon lévőkéről és áldozatokról. Nehéz, fájdalmas, de izgalmas szellemi kalandra hívjuk alkotótársaimmal a nézőket.

Agón

A szöveget írta, a zenét szerezte és a színpadi teret tervezte:
JÓZSA PÉTER PÁL

Szereplők: HORVÁTH LAJOS OTTÓ, MÉSZÁROS MARTIN, NAGY MARI, HERCZEGH PÉTER, SZÉP DOMÁN, KOVÁCS S. JÓZSEF, MARTOS HANGA e. h., MADÁCSI ISTVÁN e. h.

Közreműködők: BUSA GABRIELLA / TÓTH-KISS BORBÁLA és SIPOS MARIANNA operaénekesek, a HONVÉD FÉRFIKAR, szólót énekel: HAJDÚ ANDRÁS, KRISTÓF ISTVÁN

Jelmez: Oleksandr Bilozub //
Díszletkivitelező: Tóth Kálmán

Vezényel STRAUZS KÁLMÁN és
RIEDERAUER RICHÁRD

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

december 14. – 19 óra
Nagyszínpad – színpadi nézőtér

ráhangoló 18 óra 15-től;
az előadás után **közönségtalálkozó**

Az előadást 18 éven felülieknek ajánljuk!

Georg Büchner

Woyzeck

A szövegkönyvet Kiss Csaba fakszimile fordítása alapján Vecsei H. Miklós készítette.

Franz Woyzeck – NAGY MÁRK m. v. | Marie – BARTA ÁGNES
| valamint BERETTYÁN SÁNDOR, BORDÁS ROLAND, BÖRÖNDI
BENCE m. v., HERCZEGH PÉTER, KOVÁCS TAMÁS m. v., BÁLINT
BARNA m. v., MÉSZÁROS MARTIN, KOVÁCS S. JÓZSEF, LESTYÁN
ATLA m. v., SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ, SZÁSZ JÚLIA, SZÉP
DOMÁN

Látványtervező: Vecsei Kinga Réta // Dramaturg: Vecsei H. Miklós
// Zene: Mátyássy Szabolcs //

Rendező: ifj. VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

december 3., 27. – 15 óra • Kaszás Attila Terem

Woyzeck

Miért gyilkol az ember? Túlfeszített valóság, bombák, szakadékok, képernyők

Az előadás a 2019-es Pécsi Országos Színházi Találkozón (POSZT) a szakmai zsűritől a legjobb előadás díját kapta. A Woyzeck szerepelt az izraeli Jaffa Testen és a kolozsvári Interferenciákön, díjat nyert az újvidéki INFANT-on. 2022 októberében a szarajevói MESS Fesztiválon közönségsdíjat kapott.

1824-ben egy Woyzeck nevű lipcsei borbély megölte a feleségét. Féltékenységből gyilkolt. Woyzecket, a bűnöst kivégezték. Erről megjelent egy újságcikk. A szóbeszéd szerint Woyzeck, a gyilkos, zavarodott ember volt, aki nem volt tudatában tettének.

Ez a történet ihlette Georg Büchnert, akinek csak töredékben készült a drámája. Tehát „igaz történet alapján”, egy igaz történetet mesél el. A szöveg, a jelenetsorrend klipszerű vágásokból áll, látomásból, költői párbeszédekből – ami pusztán kiindulópont, inspiráció volt a mű új feldolgozásához is.

Az átlagember, a kisember, a kiszolgáltatott ember magányos története a *Woyzeck*. Mozaik egy örökérvényű világról, amelyben az ember hajótörésre van ítélve. Olyan sorsra, ami – jól láthatóan – ma is szétfeszíti a világot. A szeretet és a szabadság nevében hittet, szenvedéllyel képesek vagyunk fegyvert fogni, háborúkat támogatni – elfogadni, hogy az ember ölhet. Ma robbanószerekkel kísérletezünk, fegyverekkel pózolunk, posztoljuk saját, kreált személyiségünket. Minden elénk van tolvá, nincsenek titkok, a kérdéseket feltették és megválaszták már nekünk.

Ebben a túlfeszített valóságban, bombák alatt, szakadékok között, képernyők előtt ül a kishajó: Woyzeck. Szerelmet keresve, igazságot kutatva ragad fegyvert és gyilkol. Miért? Egy viccben említett autós vezető sorstragédiája ez, aki a rádióból értesül arról, hogy az autópályán egy ámokfutó hajt szemben a forgalommal. Mire ő rácsodálkozik: egy? Száz!

S hogy lehet-e Woyzecket bűnösnek nevezni? Vagy az a világ bűnös, amelyik gyilkosokat szül?

– Az előadás feladata, hogy elgondolkodjunk: az a világ, amiben élünk, lehet-e ránk ilyen hatással. Woyzeck ennek a végletességét mutatja. De kicsiben, hétköznapijainkban vajon hogyan hat ránk ez a képernyővel, plakátokkal, illúziókkal kitömött világ? – kérdezi az előadás rendezője, ifj. Vidnyánszky Attila.

Tündöklő Jeromos

Az ördög közöttük – Tamási Áron örök és metsző igazsága

Jeromos, az ördögös népámító, a politikai babárokra törő alak milliós üzletet lát abban, ha a székely falu népét pénzzel, ígéretekkel magához édesgetve remélt hatalmának tömegbázisává formálja. A minden irányból nyomorgatott, válságok és világegyesek árnyékában gyötrődő, megtépzott, esendő és gyarló székely közösség megkísértése nem jár sikerrel. „A becsület mellé kiharcoljuk a megélhető módot, mert ez jár nekünk Isten és ember előtt. De nem vagyunk mi koldusok, akiknek alamizsnát kell adni! Amivel csak holnapig lehet élni!” – mondja a falu lelkiismerete, Bajna Gábor fiatal gazda. Mert „nem veszett el bennünk a lélek!” és mert a legnagyobb vihar után is „örvendeni akar a szív és teremni a föld”.

Ha Tamási Áron *Tündöklő Jeromos* című színpadi játéka kapcsán aktuálpolitikai utalásokra ismerne a néző, az elsősorban a 125 éve született szerzőnek köszönhető. Tévedés lenne azt hinni, hogy a közéletet bemocskoló hamis propaganda, a megosztó, az embereket egymás ellen uszító trükkök utólag kerültek volna be az 1936-ban egy erdélyi faluban játszódó történet előadásába.

– Nehéz, súlyos téma ez ebben a vajdúd világban, de olyan humorral fűszerezi Tamási a darabját, hősei még esendőségükben is olyan szerethetők, hogy valahogy meseivé válik minden.

Tamási Áron

Tündöklő Jeromos

Tündöklő Jeromos – SCHNELL ÁDÁM | Sáska Mihály, korcsmáros – KRISTÁN ATTILA | Gáspár, a Sáska fia – KOVÁCS S. JÓZSEF | Bajna Gábor – HERCZEGH PÉTER | Ágnes, leány – HARTOS HANGA e. h. | Ákos, legény – BORDÁS ROLAND | Bálint, legény – SZÉP DOMÁN | Lina, mindenesasszony – GÁL NATÁLIA | Gyula, asztalos – SÖTÉR ISTVÁN | Bella, varrónő – SZILÁGYI ÁGOTA m. v. / FORNOSI D. JÚLIA | Örmester – SZILVÁSI SZILÁRD | Plébános – MADÁCSI ISTVÁN e. h. | Jegyző – FERENCI ATTILA | Kántor – VARGA JÓZSEF | Marci, az Ágnes apja – SZABÓ IMRE | Nőrinccé, a Bálint anyja – OROSZ MELINDA | Elek, az Ákos apja – PÁLYOV ATTILA M. V. | Posztós asszonyok – VASS MAGDOLNA, OROSZ IBOLYA | Dobos – GIELER CSABA m. v. | Dénkó – FÜLÖP TAMÁS m. v. | Falusiak – CSÉKE ADRIENN, HECZEL JÁZMIN

Díszlet: Csiki Csaba // Jelmez: Cs. Kiss Zsuzsanna // Dramaturg: Kulcsár Edit // Zene: Lovas Gábor // Koreográfus: Darabos Péter

Rendező: Márkó Eszter

mikor? hol?

december 1., 7., 15. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

A Nemzeti Színház, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház tagjai, valamint meghívott vendégek és egyetemi hallgatók közreműködésével.

És ezt a „kedves szomorú-mókás falut előnti végre a reggeli fény – fogalmaz Maró Eszter rendező. – Nem szerettem volna a székely sajátosságokat túlzottan hangsúlyozni, mert úgysem tudjuk azt a tájszólást megmutatni. Tamásinak mesés világa van, ami ma is szól hozzánk, nem szabad mindezt még egy mázzal bevonni. Tündöklő Jeromos esete manapság is ugyanígy történne. A székelykedés ezt a felismerést ásná alá”.

Az ördög megjelenési formája mindig ahhoz a helyhez igazodik, ahol feltűnik. Mert hát ki találkozott személyesen az ördöggel? Inkább annyi tudható, hogy mindig más és más alakot ölt, és még a helyi szerelmi háromszögbe is beavatkozik...

ÜNNEPELJÜNK EGYÜTT

Minden
előadásra **30%-os**
kedvezmény

December 1. és december 31. között!

A kedvezmény online és jegypénztárban történő
vásárlás esetén is igénybe vehető!

Bakkhánsnők

A téboly költészete – beavatás az antik tragédiák világába

„Mire várunk, az sose jő el, / míg a sosemvártak utat nyit a sors” – hangzanak Euripidész baljóslatú sorai, amely egy véres és tébolyba torkolló történet lényegét ragadják meg. Dionüszosz, a bor és a mámor istene visszatér Thébába, hogy bosszút álljon Pentheusz királyon, aki nem hajlandó elismerni az ő isteni természetét. Az isten őrjöngő bakkhánsnőkké változtatja a város előkelő asszonyait (Dionüszosz másik neve Bakkhosz, női követőit nevezik bakkhánsnőeknek). A nők végül Kithairón hegyére vonulnak, köztük van Agaué is, a király anyja, aki tébolyultságában saját fiát, Pentheuszt szagatja szét. Ide vezet, ha megrendül az istenekbe vetett hit, ha az isteni igazságszolgáltatásnak már nincs tere...

A Bakkhánsnők egy bosszútörténet, amelyben az ösztön a logikán torolja meg, hogy nem hajlandó elismerni az isteni természetét. Mindkét fél mértéktelen harcba kezd. De mikét szólal meg ez a dráma a háború idején?

– Azt hiszem, alapvetően változtatta meg mindannyiunk értelmezését a háború – mondja Theodórosz Terzopulosz görög rendező. – Politikai színházat csinállok, ami nem az aktualitások keresését jelenti, hanem azt, hogy a jelenből olvassuk Euripidész antik szövegét. Vagyis az előadásunk természetesen a háborúról is szól, de nem kimondottan az orosz-ukrán konfliktusról, hanem általában a háborúról: legyen az a Közel-Keleten, a Balkánon vagy bárhol a jövőben. Hatodik alkalommal rendezem meg a Bakkhánsnőket, és a háború réme sajnos mindig aktuálisabb teszi. A Bakkhánsnők története a háborúra, azon belül is a menekültekre irányítja a figyelmünket, mert a drámában Dionüszosz háborúból menekültként tér vissza Thébába. A konkrét politikai helyzet mellett a menekültlétnek van egy metaforikus megközelítési lehetősége is: maga a színház, jobban mondva a színészi állapot abban hasonlít a menekültkéhez, hogy a színház a jelenlétben születik meg, és elrebbenő valósága csak ebben a jelenben van otthon.

Az előadást a Nemzeti Színházban színre állító világhírű görög rendező, Theodórosz Terzopulosz életművének és színházi módszerének kulcsdarabja a Bakkhánsnők – beavatás az antik tragédiák világába.

Euripidész

Bakkhánsnők

Devecseri Gábor fordítása nyomán a szövegkönyvet írta Kozma András

Dionüszosz – BORDÁS ROLAND |
 Pentheusz – HERCZEGH PÉTER |
 Agaué – SZÜCS NELLI | Kadmosz,
 Thébai király – SCHNELL ÁDÁM |
 Teiresiasz – SZARVAS JÓZSEF | Első
 Hírnök (pásztor) – MÉSZÁROS MARTIN
 | Második hírnök (testőr) – VARGA
 JÓZSEF

Kórus, asszonyok a palotából,
 siratóasszonyok: a Szent István Egyetem
 kaposvári Rippl-Rónai Művészeti
 karának színészhallgatói: Battai Lili
 Lujza, Bognár Bence János, Duma Kata,
 Ionescu Raul Gabriel, Jakab Tamás,
 Juhász Péter, Kerék Benjámin Dominik,
 Kiss Anna Gizella, Krauter Dávid Róbert,
 Mikita Dorka Júlia, Polyák Anita, Puskás
 Balázs Ákos, Séra Dániel, Sipos Ilka, Soós
 Anett, Wettstein Márk, Winkler Tamás
 Ábel

Díszlet, jelmez: Theodórosz Terzopulosz
 // Zeneszerző: Panaüiotisz Velianitisz
 // A rendező munkatársa: Szavvasz
 Sztroumposz // Dramaturg: Kozma
 András

Rendező: THEODÓROSZ TERZOPULOSZ

mikor? hol?

december 9. – 19 óra • Nagyszínpad

ráhangoló 18 óra 15-től;
 az előadás után **közönségtalálkozó**

Üvegfigurák

Az éber álom színházi varázsa

Tom Wingfield a harmincas évek gazdasági válságába sodródó Amerikában apa nélkül nehezen boldoguló családja történetét idézi fel. Az anya, Amanda, ifjúságának emlékeivel próbálja szépíteni kilátástalan helyzetüket, és igyekszik a biztonság ré-

Ács Eszter, Söptei Andrea

vébe kalauzolni gyermekeit. Tom költői babérokról álmodik, a húga, Laura lelki és testi betegsége miatt képtelen a való világban boldogulni. Reménybeli vőlegénye, a reálisan tervező Joe megjelenése minden ábrándot szembesít a kegyetlen valósággal... – erről szól röviden az *Üvegfigurák* című dráma, amely máig népszerű, sokat játszott alkotás.

– A négy szereplő történetét olyan légkörben meséli el az író, mintha egy Csehov-drámában lennénk – mondja Eirik Stubø rendező. – A hiábavaló vágyak, az idegen érkezése a mozdulatlan, zárt világba, az atmoszférateremtés ezt a párhuzamot erősítik. Olyan ez a darab, mintha a szereplők éberen álmodnának. Azt hiszem, éppen emiatt érzem ugyanolyan időtlen klasszikusnak, mint Csehov drámáit. Ahogyan Amanda a régmúlt pompáját emlegeti, Laura csodálja a szép, de törékeny üvegfigurákat, olyan, mintha elmerülnének egy sosem volt valóságban. Csehov *Ványa bácsija* juthat az eszünkbe. Vagy a *Cseresznyés kert* különös édene, ami talán nem is létezik. Vagy ha mégis, csak a szereplők gondolataiban.

– Az *Üvegfigurák* időtlen mű – fogalmaz a rendező. – Ha elmerülünk egy képzelt vagy virtuális valóságban, annak megvan a maga kockázata. Ugyanakkor természetes emberi érzés, hogy valahová máshová is tartozunk, mint ahol éppen vagyunk. A színház arra ad esélyt, hogy elmerüljünk ennek a varázsában. Különben pedig akárhogyan nyúlunk is hozzá egy klasszikushoz, mindenképpen a máról szólunk minden színházi előadásban.

Tennessee Williams

Üvegfigurák

Amanda Wingfield, az anya – SÖPTEI ANDREA | Laura Wingfield, a lánya – ÁCS ESZTER | Tom Wingfield, a fia – BERETTYÁN SÁNDOR | Jim O'Connor, a látogató – HERCZEGH PÉTER

Díszlet: Ondraschek Péter // Jelmez: Mészáros Zsófia // Dramaturg: Ölveczky Cecília

Rendező: EIRIK STUBØ

mikor? hol?

december 21. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

Szász Júlia, Herczegh Péter

Rómeó és Júlia

A világirodalom egyik „leg-”je Shakespeare *Rómeó és Júlia* című tragédiája: a legszebb, a leglíraibb, a legnépszerűbb.

„Mivel ragad meg bennünket annyira ez a dráma? A gyerek-szerelmesek hősiességével. Micsoda világban élnek! ... A »felnőttek« világa csupa vérgőzös előítélet gyűlöletes esztelenség... a kondor hajú, szikrázó szemű ifjak gondolkodás nélkül rántanak kardot... Aki félóra múlva erre jár, és a sötétben tócsába lép, csak otthon veszi észre, hogy selyemcipője véres... A holdfényben úszik Júlia erkélye alatt a szelíd gyümölcsös – de ez a hely vesztőhely a sápadt fiúnak, ha csak egy ember is meghallja a talpa alatt a csigák roppanását... »Nem Rómeó vagy és nem Montague?... Tagadd meg atyád és dobd el neved!... És én sem leszek Capulet tovább!« – »Én meggyűlöltem tulajdon nevem, mert néked ellenséged, drága szent: ha írva volna, foszlányokra tépném.« ... A felvilágosult fejedelem is tehetetlen a meg-megújuló fergetegben... Rómeó és Júlia egy egész embertelen világgal kerülnek szembe, melynek el kell pusztulnia, hogy az ember tovább élhessen. Ezért érdemlenek »szobrot – színaranyból«. Ezt a szobrot Shakespeare állította nekik” – írta Mészöly Dezső, a mű fordítója.

– Régi vágyam volt, hogy megrendezhessem Shakespeare *Rómeó és Júlia*-ját. A válságokkal teli időkben még tisztábban látszik, hogy igazi nagy szenvedélyekről érdemes szólnunk, mert ezek nem veszítik érvényüket – mondja Vidnyánszky Attila, a reneszánsz világot is megidéző előadás rendezője. – Egyszerűen csak mesélni szeretnék a győzedelmes költészet nyelvén az ifjúság lázáról, a szerelem mindent elsöprő diadaláról – az élet legcsodálatosabb ajándékáról és annak elpusztíthatatlanságáról. A „gravitáció” törvényei nem vonatkoznak az igaz szerelemre, azt nem tudja elnyomni, sárba rántani a világ acsarkodása sem, túllép minden félelmen, és minden köteléktől szabadon összeköti az eget a földdel.

William Shakespeare

Rómeó és Júlia

Fordította: Mészöly Dezső

Rómeó – HERCZEGH PÉTER | Júlia – SZÁSZ JÚLIA | Lőrinc barát – BLASKÓ PÉTER / RÁTÓTI ZOLTÁN | Dajka – NAGY MARI | Capulet – HORVÁTH LAJOS OTTÓ | Capuletné – TÓTH AUGUSZTA | Montague – RUBOLD ÖDÖN | Tybalt – BORDÁS ROLAND | Mercutio – BERETTYÁN NÁNDOR | Benvolio – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ | Páris – BERETTYÁN SÁNDOR | Verona hercege – SCHNELL ÁDÁM | Péter – RÁCZ JÓZSEF | Sámson – SZÉP DOMÁN

Valamint a Kaposvári Egyetem Rippl-Rónai Művészeti karának színészhallgatói: Csabai Csongor, Csapó Judit, Farkas Laura, Foltányi Edina, Hajdú Csaba, Katona Levente, Kövesi Csenge, Madácsi István, Martos Hanga, Potonyecz Fanni, Sándor Soma, Szentgyörgyi Dániel, Urszinyi Ádám, Virágh Panna

Díszlet: Cziegler Balázs // Jelmez: Berzsényi Krisztina

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

december 28. – 18 óra • Nagyszínpad
december 29. – 15 óra • Nagyszínpad

Három beregszászi darab

A Tóték, Csehov három egyfelvonásos komédiája és A helység kalapácsa – a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház (a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház) három előadása is látható decemberben a Nemzeti Színházban. A nehéz helyzetben lévő társulat két klasszikusa a 2004 óta játszott Örkény-darab és az 1997 óta műsoron tartott Csehov-mű. A helység kalapácsa pedig a társulat legújabb munkája, amely a háború elől menekülve már Budapesten, a Nemzeti Színházban született.

Tóték

A háború tombolása közepette az idilli Mátraszentannán élő Tót családhoz egy nap beállít az orosz fronton harcoló fiuk parancsnoka. Az őrnagy idegzetét súlyosan megrongálták a harctéri hónapok, ezért Tótnál töltené kéthetes szabadságát. Ám hogy addig se télenkedjenek, dobozolásra kényszeríti a családot. És Tóték éjjel-nappal dobozolnak, hogy a vendég kedvében járjanak. Abban reménykednek, hogy a fiuk az őrnagy jóindulatának köszönhetően kedvezményekben részesül a fronton. Tóték egyre fogyó lelkesedéssel dobozolnak, végül megölik az őrnagyot, nem is sejtve, hogy áldozatuk is, a gyilkosság teljesen hiábavaló – és abszurd. A falu postása ugyanis nem kézbesíti ki a rossz hírt közlő leveleket, így azt sem, ami-ben a Tót fiú halálhíre áll...

Örkény István

Tóték

Őrnagy – TRILL ZSOLT | Tót – TÓTH LÁSZLÓ | Tótné – SZÚCS NELLI | Ágika – POLYÁK ANITA e. h. | Postás – RÁCZ JÓZSEF | Tomaji plébános – SÓTÉR ISTVÁN | Cipriáni professzor – FERENCI ATTILA | Gizi Gézáné – BÉRES ILDIKÓ | A lajt tulajdonosa – VARGA JÓZSEF | Lőrincke – SZABÓ IMRE | Elegáns őrnagy – IVASKOVICS VIKTOR | továbbá KRISTÁN ATTILA, GÁL NATÁLIA, OROSZ MELINDA, VASS MAGDOLNA, OROSZ IBOLYA

rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

december 3. – 19 óra • Nagyszínpad

Csehov egyfelvonásos komédiái

A medvében Szücs Nelli finoman, bájosan formálja meg a bezárkózott, már-már „éhez”, fiatal özvegyet. Sóhajtása, gyásza hamis, mégis meglepő, amikor a nőiesen bizonytalan, majd sértetten hideg naiva amazonként „leteríti a medvét”. Varga József súlyos medvéje mellett Trill Zsolt vén lakája bölcs bohóc. *A dohányzás ártalmasságáról* című monológban egy szűk frakkban feszengő figura lép komoly tudálékossággal „hallgatósága” elé. A közönség idült röhögése egyre fájdalmasabbá válik: a nevetséges papucsférj helyett egyre inkább a rettegő kisember mind szánandóbb lényét látjuk, aki végül fellázad... *A Leánykérésben* Orosz Melinda egy sürgősen kiházásítandó csúnyácska vénlányt alakít: a finomkodó, szelíd és udvarias házikisasszony gyorsan éles nyelvű boszorkánnyá, hisztérikus bögömasinává torzul. A megrettent és menekülő kérő szerepében Tóth László, az apáéban Trill Zsolt brillírozik.

Anton Csehov

Egyfelvonásos komédiák

A MEDVE – SZÜCS NELLI, VARGA JÓZSEF, TRILL ZSOLT

A DOHÁNYZÁS ÁRTALMASSÁGÁRÓL – TRILL ZSOLT

LEÁNYKÉRÉS – TRILL ZSOLT, OROSZ MELINDA, TÓTH LÁSZLÓ

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

december 28. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

A helység kalapácsa

A helység kalapácsa Petőfi Sándor komikus eposza nemcsak a műfaj paródiája akart lenni, hanem a korszak dagályos és cikornyás költészeti divatját és a nemzetieskedést is gúnyolta. Humorára, iróniájára, a szellemes szószaporítások groteszk képei és parádés hexameterek álpatetikus hangvétele ma is eleven és szórakoztató. A mű minden bája és humora mellett ez az előadás a beregszászi társulatról is szól. Arról, hogy a színház kapaszkodó, a túlélés eszköze. Nem hangolják át Petőfi művét, játékos, szabad színházat kínálnak, de abból indítanak, hogy a beregszászi társulatnak a tagjai a háború miatt most itt ülnek bőrdíjkeiken, és nem lehetnek otthon...

Petőfi Sándor

A helység kalapácsa

szereplők: SZABÓ IMRE, GÁL NATÁLIA, CSÉKE ADRIENN, MÓNUS DÓRA, SÓTÉR ISTVÁN, SZILVÁSI SZILÁRD, JAKAB TAMÁS e. h., FERENCI ATTILA, FORNOSI D. JÚLIA, Ifj. VIDNYÁNSZKY ATTILA, SÉRA DÁNIEL, OROSZ IBOLYA, OROSZ MELINDA, VASS MAGDOLNA

rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

december 8. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad
december 10. – 15 óra • Gobbi Hilda Színpad
december 17. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

| fotó: Alessandro Serra

William Shakespeare nyomán

A VIHAR

rendező: ALESSANDRO SERRA

Fondazione Teatro Stabile Di Torino | Olaszország

Mit visz a bárka?

Egy bárkát választottunk az ünnepi, tizedik Színházi Olimpia és az annak keretében megrendezendő kilencedik Madách Nemzetközi Színházi Találkozó, a MITEM jelképéül. Egy bárkát, amelyen – a bibliai párhuzamot is megidézve – átmentjük önmagunkat és az értékeinket.

A MITEM a 2014-es alapítása óta a párbeszéd, a nyitottság, az egymás iránti kíváncsiság szellemében szerveződik. A mai válságos időkben még fontosabbak a színház képzeletbeli bárkáján átmenteni ezeket az értékeket. A kultúra segítségével kell a párbeszéd hídjait fenntartani, amelyeket a politika lerombol. Vannak, akik nem lehetnek itt az olimpián. Ukrán barátainknál, akik többször jártak már a MITEM-en, leállt a színházi élet – de amint normalizálódik a helyzet, tavasszal akár az utolsó pillanatban is megteremtjük a lehetőséget, hogy részt vegyenek az olimpián. És nem láthatunk majd orosz előadásokat sem. Valerij Fokin, aki a 2019-es orosz-japán közös rendezésű olimpia főrendezője volt, azt mondta: nem az a fontos, hogy Oroszország részt vegyen az olimpián, hanem hogy legyen olimpia! Amint a politikai helyzet úgy alakul, újra vendégül látjuk az orosz művészeket.

A háborúval összefüggő gazdasági válság okán az olimpia támogatásáról is szót kell ejteni. A magyar kormány az eredetileg megítélt 6,8 milliárd forintról 4,5 milliárdra csökkentette az állam hozzájárulását, ami a jelenlegi helyzetben rendjén való. Ám így is magas színvonalon és változatos programmal rendezzük meg ezt a világszínházi ünnepet. A tengerentúlról kevesebb társulat érkezik, Afrikát a jelen állás szerint csak Algéria képviseli, és meg kell fontolni, hogy a legköltségesebb előadások közül melyeket tudjuk fogadni. De így is:

A tizedik

A Színházi Olimpia a hagyomány és a korszerűség jegyében, illetve az ókori olimpiák szellemében 1995-ben életre hívott fesztivál. Olyan színházi nagyságok alapították, mint a görög Theodórosz Terzopulosz, a japán Tadaszi Szuzuki, az amerikai Robert Wilson, vagy a már elhunyt orosz Jurij Ljubimov. A világszínház egyik legrangosabb eseményének Delphoi, Sizuoka, Moszkva, Isztambul, Szöul, Peking, Wrocław, Új-Delhi, Szentpétervár és Toga után ad otthont Budapest és egész Magyarország 2023 áprilisa és júniusa között.

mintegy háromszáz színházi esemény lesz országszerte. Ekkora nemzetközi színházi kínálat még sosem volt Magyarországon!

A program gerincét a MITEM közel negyven előadása adja. De gazdag programok lesznek a csatlakozó budapesti tétrumokban, a vidéki kőszínházakban, a bábszínházakban, bekapcsolódnak a magyar táncélet intézményei, valamint a zenés színházak, amelyek mind külföldi és határon túli előadásokat látnak vendégül. Egy sor fesztivál is szerveződik. Az antropológiai színházak találkozója, az ISTA Pécsváradon várja az érdeklődőket. A Duna-menti városok színházait látja vendégül a győri Nemzeti. A debreceni Csokonai – két elmaradt POSZT után – szemlét szervez, amelyre nemzetközi szakmai közönséget – kritikusokat, fesztiválszervezőket – várnak. Budapesten a Jurányi Ház és a Bethlen Téri Színház eseményei, fesztiváljai képviselik a függetleneket.

Az olimpia húsvéttól Szent Iván napjáig tart, és egyfajta szakrális ívet is felrajzolunk, többek között a csíksomlyói

passiók különféle előadásainak meghívásával. Saját ünnepek szerveződnek a 100 éves Operettszínházban, a 200 éves Miskolci Nemzetiben. És megünnepeljük a MITEM névadója, Madách Imre születésének 200. évfordulóját. Megszólítottuk a világ színészképzéssel foglalkozó intézményeit Kanadától Anglián át Görögorszáig, hogy állítsák színre *Az ember tragédiája* egy-egy színét. Az olimpián mindannyian bemutatják saját verziójukat. A *Tragédia* szerelmesként lelkesít, hogy sok-sok különböző nemzetiségű fiatal foglalkozik majd Madách emberiségkölteményével, és azt reméljük, hogy az olimpia nemzetközi közönségével is megismertethetjük drámairodalmunk világgraszoló művét.

A színház bárkája hamarosan kifut. Találkozunk áprilisban!

VIDNYÁNSZKY ATTILA,
a Színházi Olimpia nemzetközi szervezőbizottságának tagja, a MITEM alapítója és vezetője

Találkozások

Mitől más a Színházi Olimpia, mint a többi fesztivál?

A Színházi Olimpiát nyolc világhírű művész kezdeményezte 1995-ben azzal a céllal, hogy nyílt párbeszédet teremtsenek művészek között, függetlenül attól, milyen nyelven beszélnek, mely kultúrához tartoznak. Az ókori olimpiák szelleme inspirálta őket – mondja a koreai Jae Kyoung Kim, aki könyvet is írt a Színházi Olimpiákról.

JAE KYOUNG KIM

A szülői Chung-Ang Egyetem Da Vinci Általános Oktatási Főiskolájának kutatója. Színházak, fesztiválok és kulturális események interkulturalitásának kérdéseivel foglalkozik.

A Nemzetközi Színházi Olimpia: Az olimpia művészeti és kultúrközi ereje című könyvében az 1995 és 2014 között megrendezett első öt fesztivált elemezte

Az embereknek a sport jut eszükbe az olimpia szót hallva. Hogyan lehet ezt a fogalmat a színházzal összekapcsolni?

– Az ókori és az újkori olimpiák filozófiája is túlmutat a sporton. A görögök számára az állandó háborúskodások közepette a békés versengést jelentette. Pierre de Coubertin báró, az újkori olimpiák megálmodója a humanista és művészi értékeket is hangsúlyozta, amikor megalkotta az „olimpizmus” eszméjét. Az olimpia több mint pusztán verseny, amely a győzelemért folyik, hanem találkozások, a kulturális csere lehetőségét is kínáló globális esemény. Ha ebből a szempontból

nézzük, találonak gondolom a Színházi Olimpia elnevezést. És ne feledjük, az egyik alapító, Theodórosz Terzopolosz görög származású, az antik tragédiák színpadi megújítója, aki az ókori olimpiák szellemiségét, filozófiáját jól ismeri.

A fesztivál működése is hasonlít a sportolimpiákéra?

– Sok szempontból igen. Például a nemzetközi bizottság tagjai, akik között ott vannak az alapítók és az azóta rendezett olimpiák főszervezői is, egymást nemzetük képviselőjének tekintik. 1995 óta minden fesztivált különböző országokban

rendeztek meg – Görögország, Japán, Kína, Dél-Korea, Törökország, Oroszország, Lengyelország, India. Vannak jelentkezők, és a bizottság választja ki a helyszínt. Fontos különbség azonban, hogy a nemzetközi bizottságnak nincsenek üzleti érdekei és céljai. A bizottság tagjai önkéntesen működnek együtt, nem cél, hogy profitot termeljen az olimpia, nincs központja, nincsenek alkalmazottai. A bizottság elkötelezett partnereket keres, és a fogadó városok, országok helyi szervezetei „építik fel” az adott olimpiát, a bizottság szellemi védnöksége alatt.

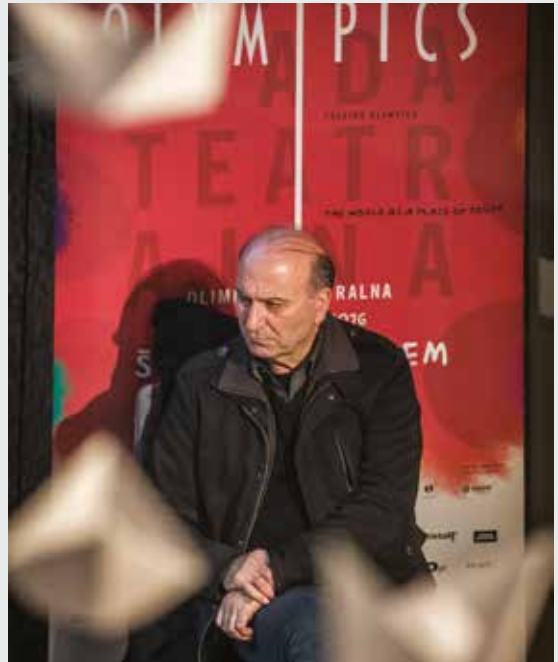
A magyarországi Színházi Olimpia lesz a tizedik. Az első kilenc alkalomban mi volt a közös, és mik a különbségek?

– Minden rendező ország az olimpia szellemében fogadja a világ színházi közösségét. A főprogram áttekintést ad a nemzetközi színházi életéről, arról, hogy hol tartanak a legjelentősebb alkotók, társulatok. A nagy személyiségek munkái mellett felvonulnak az újabb és újabb generációk. Vannak workshopok, mesterkurzusok, tudományos konferenciák, amelyek találkozási lehetőséget teremtenek a színházzal foglalkozók – alkotók, színháztudósok, kritikusok, fesztiválszervezők – számára. A legfontosabb „kommunikációs teret” persze az előadások jelentik, amikor a művészek és a közönség találkozik. Az egyes Színházi Olimpiák abban különböznek egymástól, hogy a fogadó ország szervezői mindig a saját országuk kulturális kontextusába helyeznek mindent, ami a világból érkezik. Azonos szellemiségben születik minden fesztivál, de alapvetően különbözik abban, hogy éppen a török vagy a kínai, a lengyel vagy a magyar kulturális és társadalmi közegben jön létre. Ebben különbözik az olimpia más nagy színházi fesztiváloktól, amelyek mindig ugyanott rendeződnek, Bogotában vagy Nagyszébenben, Avignonban vagy Edinburghban, hogy csak néhány jelentős helyszínt említsek. És persze vannak méretbeli különbségek is. Az első olimpián, a görög Delphoi-ban mindössze hét előadás szerepelt, Indiában már sok száz. A 2016-os wroclawi az Európa Kulturális Fővárosa projekt része volt, és egyetlen városban zajlottak az események, míg a 2019-esnek Szentpétervár volt ugyan a központja, de az egész országra kiterjedt, és társhelyszíne is volt: a japán Toga, az egyik olimpiaalapító, Tadasi Szuzuki színházi központja.

Milyen hatással van egy-egy olimpia a fogadó országra?

– Minden fesztivál más-más hívószó köré szerveződik, és eltérő stratégián alapul úgy, hogy a fogadó ország nemzeti identitását, kultúráját és színházi örökségét állítja a középpontba. Ha egy fesztivál így szerveződik, a kultúrák közötti csere intenzitása rendkívüli. Fontos hangsúlyozni, hogy minden olimpia egyedülálló lehetőség, kivált egy-egy kisebb országnak, hogy a világ figyelmét magára irányítsa. Kíváncsian várom, hogy Budapest és Magyarország a maga kulturális érzékenységevel hogyan rendezi meg a 2023-as Színházi Olimpiát.

KORNYA ISTVÁN

NYITOTT EGYÜTTLÉT

– A mai világban, amikor a család és más közösségek egyre inkább szétzilálódnak, különösen nagy szerepe van a Színházi Olimpiának. A legfontosabb, hogy az egész világból érkeznek emberek, akikkel meg tudjuk osztani egymással a gondolatainkat – mondja Theodórosz Terzopulosz, a Nemzetközi Színházi Olimpia alapítója. – Különösen nagy szükségünk van arra, hogy megismerjünk a miénktől eltérő kultúrákat, nemzeteket, és úgy gondolom, hogy Budapesten minden előfeltétel adott ahhoz, hogy létfontosságú kulturális és politikai kérdéseket tudjunk megvitatni. Az emberek eltávolodtak egymástól, és a mi feladatunk az, hogy közel hozzuk őket egymáshoz. És nem olyan módon, ahogyan a globalizáció tette mindezt: mi nem szeretnénk homogénné tenni mindent, hanem meg akarjuk tartani az eltérő, nemzeti, népi hagyományokat. Baráti hidakat szeretnénk építeni, és nem a bizalmatlanságot erősíteni. Nézzük meg a globalizáció sikertelenségét! Eljuttatta mindenhová a termékeket, de nem juttatta el a kultúrát. Budapesten nekünk az egymás értékeire nyitott együttlétet kell hangsúlyoznunk.

További olvasnivalók,
információk az olimpiáról

| fotó: Tobiasz Papuczys

Euripidész

TRÓJAI NŐK

rendező: TADASI SZUZUKI

Suzuki Company of Toga (SCOT) | Japán

| fotó: Johanna Weber

Henrik Ibsen

NÓRA

Rendező: THEODÓROSZ TERZOPULOSZ

Attisz Színház | Athén, Görögország

MITEM- AJÁNLÓ

2023. április, május, június
(ízeltő a tervezett programból)

Nagy mesterek, különleges előadások, többek között olasz, görög, japán, grúz, mexikói, szerb, lengyel, kínai, angol, egyesült államokbeli és francia társulatok is érkeznek majd 2023 tavaszán és kora nyarán a X. Nemzetközi Színházi Olimpia keretében megrendezett IX. MITEM-re, a Nemzeti Színházba.

BROS

író és rendező: ROMEO CASTELLUCCI

Societas | Cesena, Olaszország

| fotó: Giulia Colla

William Shakespeare

III. RICHÁRD

rendező: AVTANDIL VASZIMASVILI

Liberty Theatre | Tbiliszi, Grúzia

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

SLAVA SNOW SHOW

rendező: SZLAVA POLUNYIN

A G.A.A.P. Ltd szervezésében | London, Anglia

MOSZKVA

Írta és a rendezte: AURORA CANO

Teatro de Babel | Mexikóváros, Mexikó

Goethe nyomán írta Yang Zhankun

FAUST

rendezte: LIU LIBIN

The Central Academy of Drama | Peking, Kína

Gózon Gyula kérésére lett a nagyváradai társulat tagja Kabos Gyula is, akivel itt lettek igazán jó barátok. Közös filmsikerük volt a Hyppolit, a lakáj, amelyben remek párost alkottak: Kabos Schneider vállalkozót, Gózon Makács urat alakította | fotó: wikipedia

Kisember, nagy színész

Gózon Gyula (1885–1972)

Az idén októberben volt 50 éve, hogy elhunyt Gózon Gyula, a Nemzeti Színház örökös tagja, Kossuth-díjas, Érdemes és Kiváló művész. Éppen 120 éve annak, hogy a színész először színpadra lépett Polgár Károly délvidéki színtársulatánál, Zentán. Annak pedig 105 éve, hogy házasságot kötött Berky Lili színművésszel.

Még folytathatnánk a Gózon Gyula személyéhez kapcsolható évfordulók sorát, de az ilyen kerek számú évfordulóktól függetlenül is gyakran emlékezünk rá. A televíziós csatornák rendszeresen műsorra tűzik azokat a filmeket, amelyekben ő is szerepel. Az internetnek köszönhetően láthatjuk a régi felvételeket, hallhatjuk énekét és gyakran fütyül is – nem ránk! – nekünk.

CSATTANÓS KEZDÉS

Gózon Gyula életútja – a vígjátéki szerepek, a népszerű kabarétréfák, az állótapsos sikerek, majd a díjak, elismerések ellenére – nem volt különösebben vidám. Már a pályaválasztása is sok gonddal járt. A hatgyer-

mekes esztergomi család szerényen élt. Úgy mesélte, hogy egykori tanítója gyakran megkérdezte tőlük az iskolában, ki milyen pályát választ, mi szeretne lenni. Erre ő mindig azt válaszolta: színész, és ezért a tanítójától mindig kapott egy pofont. Az apja is megpofozta, amikor bejelentette otthon, hogy nem akar szakmát tanulni, inkább színész szeretne lenni. Akkor még nem gondolta, hogy színészként állandóan tanulnia kell majd a szerepeket. Mivel nagyon szépen énekelt, egy másik tanára azért kereste fel a szüleit, hogy engedjék őt énekelni, igazi kincs van a torkában, kiváló operaénekes lenne belőle. Ez ugyan nem sikerült, de a bátyjának köszönhetően eljutott Rákosi Szidi magániskolájába, és megtanulta a színészmű-

„Stílus, erő, tudás, érzés, báj és szubtilis meghatottság váltakozott játékában. Magunkévá tehetjük azt a meggyőződést, hogy Gózon egyike a legtöbbet ígérő színészegyéniségeknek. Szívós és föltétlenül magasba szökkenő erő...”

(Nagyváradai Napló)

terség alapjait. Lett munkája, a közönség is megszerette, de a színházi sikerek sem voltak mindjárt jövedelmezőek, és a történelem sem kímélte. A zsidótörvények miatt munka nélkül maradt, bujkálni kényszerült. Ezekről az évekről nem sokat mesélt. Viszont volt néhány személyes története, amelyek bekeverültek a színházi anekdoták gyűjteményeibe.

KÖLTŐK, KOMÉDIÁSOK ÉS LÚZEREK

Gózon Gyula a délvidéki társulatnál töltött négy év után Erdélyi Miklós igazgató hívására 1906-ban a nagyváradai színház tagja lett. Eredetileg énekes színészként szerződtek, de hamar felismerték emberábrázoló képességét.

Nagyváradon a Holnap című irodalmi lap szerzőivel is jó kapcsolatba került. Dutka Ákos *A Holnap városa* címmel megjelent regényes korrajzában írt is róla. Az irodalmi barátság szép példája, hogy amikor a költő, Juhász Gyula születésének 80. évfordulója tiszteletére 1963-ban összeállítást készített az Élet és Irodalom, az egyik felkért szerző Gózon Gyula volt. *Az én felfedezőm* címmel írt a költőről a színész: „Szorgalommal, odaadással végeztem a dolgom a színháznál. Különösebb visszhang, elismerés nélkül. De amikor Abonyi Árpád *Gyermek* című darabjában felléptem, meglehetősen terjedelmes kritika honorálta színészi produkcióm. Juhász Gyula írta. Ő akkor már neves kritikus volt Váradnak. Felhívta reám a figyelmet, elindított pályámon. Felfedezett. Fémjelzett. Ezért vagyok mindmáig bensőséges bálával iránta.”

Gózon Gyula egyik legemlékezetesebb alakítása Nagyváradon az 1909. december 19-én bemutatott *Sasfők* című Ros-tand-dráma főszerepe volt. A nagy sikerről a bemutató másnapján terjedelmes cikkben számolt be Emőd Tamás költő (aki később pesti színházigazgató is volt) a Nagyváradai Naplóban. „Ritkán értenek, tanulnak és játszanak meg nálunk emyire igen-nagyon szépen egy klasszikus szerepet. Stílus, erő, tudás, érzés, báj és

Jean-Jacques Bernard Országút című darabjában (1938) feleségével, Berky Lilivel a színpadon | fotó: OSZMI

szubtilis meghatottság váltakozott játékában. Magunkévá tehetjük azt a meggyőződést, hogy Gózon egyike a legtöbbet ígérő színészegyéniségeknek. Szívós és föltétlenül magasba szökkenő erő...”

Gózon Gyula kérésére lett a nagyváradai társulat tagja Kabos Gyula is, akivel itt lettek igazán jó barátok, közösen béreltek hónapos szobát, együtt követtek el néhány huncutságot, és amikor Váradon is kitért a moziláz, a Vigadó mozgószínház támogatásával és Gózon Gyula közreműködésével *Szoknyahúszók* címmel 1912-ben rövid némafilmet készített Kabos Gyula.

Gózon sikerének híre eljutott Pestre is. A Nagyváradról indult Nagy Endre szerződést kínált számára a Modern Színpad nevű kabaréjában, aztán több színházban is játszott, mígnem eljött az 1931-es esztendő. Elkészült az első hangosfilm, *A két bálvány*, amiben a Jávor Pál alakította gróf inasát játszotta. Majd következett ugyanebben az évben a nagy sikerű *Hyppolit, a lakáj*, amiben Makáts úr szerepében Kabos Gyulával felejthetetlen párost alkottak. A ma is népszerű 1934-es *Meseautó*ban is játszott. És még több mint nyolcvan filmcím következhetne, ha valamennyit felsorolnánk, melyben kisebb-nagyobb szerepet kapott. Leggyakrabban ő volt az ügyetlen segéd, a csetlő-botló kisember, vagy a nevetséges figura, akinek semmi nem úgy sikerül, ahogy szeretné. Ma úgy mondanánk: lúzer.

Ladomerszky Margittal és a Sinkovits Imrével Csiky Gergely Buborékok című darabjában | fotó: OSZMI

A SÍRÁSÓTÓL A SÍRIG

„Elindult a füttytől és elérkezett a Hamlet sírásójáig Gózon Gyula” – ezzel a címmel hívta fel olvasói figyelmét a színházi szenzációra 1935. június 23-i számában az Esti Kurir. Ebből aztán vicc is lett, amit aztán karikatúrával együtt közölt a Színházi Élet 38. száma:

„Gózon Gyula megkapta az első szerepét a Nemzeti Színházban. Ő lesz az első sírásó a Hamletben. Másnap lelkenedezve meséli Czákó Pál titkárnak:

- Czákókám, tegnap délután a kertben megugattott a kutyám.
- Miért?
- Mert olyat láttam tőlem, amit még sohasem csináltam, a szerepet tanultam...”

Viccen kívül: Gózon Gyula maga is meglepődött, amikor Németh Antal felhívta, és állást ajánlott neki a Nemzeti Színházban. A visszaemlékezéseiből tudjuk, hogy vágyott a szép és komoly drámai szerepekre, de gondolni sem mert arra, hogy egyszer a Nemzeti Színház társulatának tagja lesz. Ekkor már 50 éves volt. Előtte a filmekben kívül leginkább kabarékban, zenés darabokban, vígjátékokban komédiázott, énekelt, táncolt és füttült is, ha kellett. Nagy Endre kabaréja után játszott a Népoperában, a Király Színházban, a Belvárosi Színházban, az Új Színházban. Közben 1917-ben feleségül vette Berky Lilit, aki

vel saját vállalkozásként megalapították a Muskátli Kabarét, de sokáig az sem működött.

A házaspárt 1935-ben egyszerre szerződtette Németh Antal a Nemzeti Színházhoz. Az első évadnyitójuk kapcsán maradt fenn az anekdota, mely szerint késett a vonatuk – akkor már Rákosligen laktak –, és a feleség aggódott a késés miatt, de a férje megnyugtatta: „Ne félj, Lilikém! Ha a Nemzeti Színház tudott várni ránk harminc évig, ezt az öt percet még kibírja!”

Gózon Gyula a Nemzeti Színházban első sikerét Karl Zuckmayer Kristóf *Katica* című színművében mint Fritz, a vándorcirkusz öreg komédiása aratta. Az első nemzeti korszakának a zsidótörvények vetettek véget. 1941 augusztusában szerepelt utoljára – mint Vackor, az ács – a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon a Németh Antal rendezte *Szentivánéji álom* című Shakespeare-drámában. A háború után Németh Antal igazoló bizottsági eljárása során Gózon a tanúvallomásaiban elmondta: amikor Németh már nem tudta meghosszabbítani a szerződését, megígérte neki, hogy amíg ő az igazgató, a felesége marad a színházban, és igyekezni fog annyi fizetést adni neki, hogy azzal kárpótolja a kiesett jövedelmet.

Nehezen élte túl a vészkorszakot, a felesége a padláson bújtatta. A háború után 1946 januárjában lépett újra színpadra a Nemzetiben, és haláláig a társulat megbecsült tagja maradt.

SZÍNÉSZ – MINDÖRÖKKÉ

Ha az örökös tagság tényleg örökre szól, akkor Gózon Gyula most is bemehetne a Nemzeti Színházba. Biztos otthon érezné magát. Már a parkban sok ismerőssel találkozna. Nyilván megcsodálná talapzatán Major Tamást III. Rihárdként, amikor a Shakespeare-dráma szerint az angliai király elhatározza, hogy gazember lesz. Bessenyei Ferencet is megnézné Bánk bán szerepében. Mindenképpen felnézne Sinkovits Imrére, aki Mózesként emeli magasba a bronzból készült kőtáblákat. Vele nagyon jó barátságban voltak, több darabban játszottak is együtt. Csiky Gergely komédiájában, a *Buborékok*ban Gózon volt Somlay Ignác, a földbirtokos, a veje, Rábay Miklós osztálytanácsos szerepében pedig Sinkovits Imre. Partnerek lehettek Molière vígjátékában, *A fősvényben*, majd Shakespeare *Macbeth*jében is. De ez már az utolsó – néhány mondatos – szerepe volt a Nemzetiben az akkor 78. évében járó Gózon Gyulának. Bános Tibor is megírta a *Pályák és sorsok* című könyvében, hogy amikor nagyon megkopott az idős színész emlékezete, Sinkovits sokat segített neki, gyakorolta vele a szöveget.

A plakátokat nézegetve Gózon Gyula most olyan darabot éppen nem találna a Nemzeti műsorán, amelybe beugorhatna, amennyiben az ő egykori szerepét játszó színész éppen beteget jelentene. Ha a Kacsóh Pongrác-felé *János vitéz* szerepelne a szín-

ház repertoárján, élénkelhetné a francia király dalát. De a *Vitéz lélek* szereplőinek elmesélhetné, hogy ő is játszott ám ebben a Tamási Áron-drámában 1941-ben, igaz, akkor hangjáték készült belőle. Arról is mesélne, hogy amikor 1947-ben a Nemzeti Színház Kamaraszínházában bemutatták a *Hullámzó vőlegény* című színpadi játékot, a premieren jelen volt a szerző – közös fotó is készült Tamási Áronnal. Aki nem hiszi, nézze meg az Országos Színműzeum archívumában! *Az ember tragédiája* plakátját alaposan megsejlelné az egykori, de örök színész. Megpróbálná kitalálni, ki kaphatta Lovel, a gyáros szerepét, amit ő játszott a londoni színpadon 1947-ben, amikor Básti Lajos volt Ádám, Lukács Margit Éva, Balázs Samu pedig Lucifer.

Az előadásra várva, az első emeleten sétálgatva Gózon Gyula mindenképpen fejet hajtana Németh Antal szobra előtt. Megköszönné, hogy a nagyszerű szakember, a kiváló színházigazgató annak idején felfigyelt rá, értékelte munkásságát és szerződtette a Nemzetibe. Némethnek is köszönhető, hogy Gózon túlélte a vészkorszakot, és még hosszú éveken át filmezett, alakításaival megörvendeztette a Nemzeti Színház közönségét.

FILIP GABRIELLA

Több mint nyolcvan filmben játszott kisebb-nagyobb szerepeket. A képen Latinovits Zoltánnal és Mensáros Lászlóval a Kosztolányi-regényből készült *Aranysárkány* című film forgatásán | fotó: Hunyadi József / Fortepán

Drámából szövegekönyv

Jelenetek egy színházi előadás életéből – 2. rész

Az ember, jelesen egy leendő előadás, azt hihetné, hogy ha sikerült eljutnia felnevelő anyja, a színház kebelébe, legalábbis annak a közelébe, már el is ért a céljához. Ez azonban botor elképzelés, alig több halvány vágyakozásnál. A színház kapuját átlépve, zsenge kéziratkorban, alig mutatva valamit abból a későbbi hímporos pillangóból, akivé lesz, és akit már előadásnak fognak majd hívni, még nem az anyjához ér el, mindösszesen egyik alakmása, a dramaturg gyámsága alá kerül.

Mondhatni, az előkészítés fázisába, kis gonoszszaggal a frázisába kerül.

A dramaturg dolga, hogy belőle szövegekönyvet faragjon. Azaz, belőlem. Mert tudvalévő, jelen állapotomban, klasszikus vagy új magyar drámaként, csöppet sem vagyok képes megfelelni az anyai követelményeknek. Olyan nehézkes és bonyolult ez az előre jutás, akár egy felvételi vizsga (ahogy a színművészetin nevezik, rosta), tapasztaltam meg később. Csak nem három, sokkal több lépcső (rosta) vezet a teljes be- és elfogadásig. És valamennyi lépcsőfoknál készenlétben áll egy-egy értem felelős, de anyámnak szolgálatokat teljesítő szűrőegyed – anyám valamilyen alakmásában. Tűnődöm ezen, amikor még nem vagyok az első lépcsőfokon sem túl.

Kezdetben tehát a dramaturg fiókjában vesztegek. Nem túl jó, mi több, meglehetősen sötét a hely.

A társaságom sok hozzám hasonló, anyakereső vagy anyaszomorító drámái süvölvény, néhány száraz szendvics és egy állandóan föl-alá vándorló, kopott fém flaska. Utóbbi meglehetősen bizalmas viszonyban lehet a dramaturggal, talán tanácsadói funkciót tölthet be mellette, mert sokszor érzi szükségét a gazdája magához rendelni, odafönn tartani, majd hirtelen visszalökni a helyére. A fiók füledt sötétjében vesztegelve hallgatni vagyok kénytelen, némi bosszankodással, olykor több elszomorodással persze, hogy atyámat, a drámaíróit szapulja valakikkel, valaki mással. Meg hát engem is, aki semmiről sem tehetek.

Ha apám halott drámaírónak tételeződik, akkor arról beszélnek, hogy avított szemléletmóddal nevelt, vagy inkább növesztett föl engem, nem tanított meg rendesen még beszélni sem, hagyta, hogy elformátlanodjam; észrevételezik, hogy olykor-olykor kicsit ütődött, koravén kölyökként olyasmiket akarok elmondani, amit már régen meghaladott a kor, nem lehet rám rendes öltözké-

alakítani, hol a kezem túl hosszú, hol a lábam túl rövid, hol a pocakom túl nagy, reng a hájam, hol pedig túl sovány vagyok, lötyög rajtam minden, és undorítóan kilátszanak a bordáim. Nem vagyok a modern kor modern kreatúrája, és már bánják, hogy vállalkoztak a további nevelésemre. Ha meg élő drámaíró nemzett a világra, akkor hordozom az összes rossz tulajdonságát, részeges vagyok (ez rágalom az ő esetében is), következtelen, ok nélkül harsány, pénzéhes, műveletlen és kulturálatlan, éretlen, olykor mosdatlan, fölöslegesen izgága és helyel-közzel unalmas. Ez persze hülyeség, de mégis, mi a következőképpen? Gatyába kell rázni engem, hallom mindenfelől. Innen, a fiókból nézve, vagy inkább hallgatózva megállapíthatom, nem túl rózsás a helyzetem. A dramaturg időről időre elővesz, ilyenkor sokféleképpen szórakozgat, kísérletezget velem. Ilyen alkalmakkor megállás nélkül, határozottan tizenhatalmas karikás kijelentésekkel illeti az apámat. Szakértő szemmel méreget, előről hátra, hátulról visszafelé. Nagyon kócos vagy, mondja, és belevág a hajamba. De csak a frizurám egyik felébe kontárkodik bele, a másikat meghagyja. Húzd ki magad, járd rendesen, tempó, tempó. Fogynod kell, rivall rám, amikor olyanja van, és éhezteni kezd, amikor másmilyenje. Érezd meg a kor szellemét, sziszegi, és rám ragaszt olyan szavakat, amelyek nem is tartoznak a lényegemhez. Bár, mi is a lényegem? Ha én azt tudhatnám! Amikor már eleget kínzott, nyújtott és zsugorított, tornáztatott, le- és föliskolázott, méretre szabott, fölragad, a rám erőszakolt új ruháimmal együtt a hóna alá csap, és meg sem áll velem egy öblös, árnyéktalan szobáig. Ott bemutat az öblben horgonyzóknak. Az egyik Igazgatóként ráz kezét velem. Megfontolt embernek látszik, kávé- és naftalinszaga van. A másik Rendezőként mutatkozik be, ő eléggé elcseszett figurának néz ki a csimbókos hajával, az összehányt ruházatával (itt a ruhadarabok egymáshoz való viszonyára gondolok) és a füle mögé dugdosott, majd onnan értelmetlenül előkapkodott tollával. Majd az asztal sarkán felejtene, és úgy beszélnek rólam, mintha ott sem lennék.

– Az a dráma, hogy nekünk ez a dráma vélhetően kicsit sokba fog kerülni – mondja az igazgató, és heherészik a saját szóviccén.

– És még mennyit kell rajta dolgoznunk, igazítanunk – teszi hozzá a rendező. – Ez a dráma. Látom előre szét szállni az agyamat.

**„A dramaturg időről
időre elővesz, ilyenkor
sokféleképpen szórakozgat,
kísérletezget velem.
Ilyenkor tizenharcas
karikás kijelentésekkel
illeti az apámat. Szakértő
szemmel méreget – nagyon
kócos vagy, mondja,
és belevág a hajamba.**

Orosz István grafikája

– Nyugalom, hapsikáim, én már mindent megoldottam, készen van, vihetitek az olvasópróbára így, ahogy van! – ütögeti nyugtalan önelégültséggel az asztal lapját a tömpe ujjai közé ragadt ceruzával a dramaturg.

Olvasópróba, kapom fel a fejemet. Ez lehet a következő lépcső! Fogalmam sincs, hogy az mi lehet, de egy fokkal közelebb kerülök anyámhoz. Anyád a színház, el ne felejtse, ismétlem apám szavait, mintegy erőt gyűjtve, hajamnál ráncigálva magamat a további megpróbáltatások felé. A rendező egyszerre a karmai közé kap, megforgat, majd indulatba jön, és odacsap az asztal lapjához. Ezt később gyakorta megteszi, hamar megszokom, hogy ő ilyen, ideoda kapkodó alak.

– Nekem ennél komolyabb kihívások kellene! Ércesebb alapanyag, távlatosabb kifutással – harsogja a többiek felé. – Így soha nem lesz meg a Kossuth-díj!

– Nekem meg komolyabb pénzek a kihívásaidhoz és a rettenetes távlataidhoz – bámul kifelé az ablakon szórakozottan az igazgató. – Szarok a díjadra!

– Prima alapanyag ez, ne szarjatok, alkalmassá tettem mindezt. Erős és érzékeny, szívós és könnyed...

– Ez a minimum – legyint az igazgató. – Csak hozza vissza, amit belefeccolok.

– Legyen – biggyed le a rendező szája –, hát jó, legyen! Legyen jó! Csak azt nem értem, miért mindig nekem kell aranyat csinálnom a...

És kimondja. Ez némiképp bánt engem, mármint, hogy ennyire nagy szívességre kényszerítem őket. De nem teszek szóvá semmit.

– Meg fogja enni a kritika, nem tudod úgy kikupálni, hogy ne zabálja meg – aggályoskodik az igazgató.

– A kutya sem fogja megnézni a bérleteseken kívül – legyint flegmán a rendező, és az ajtó felé indul. – Azok meg mindenevők.

– Tehát már megint én vagyok a hibás – húzza fel az orrát a dramaturg –, én döntöttem rosszul, amikor ezt választottam!

Mi az, hogy ezt? Őt, kisapám! Őt választottam. Így kell mondani. Dráma vagyok, önérzetes, komoly felmenővel! Legfeljebb kézirát, ha az állítólag (de az esetek nagyrésztében tényleg csak állítólag) részeges apám felől szemléljük a létezésemet.

– Nem baj, ha a szöveggönyt is viszed magaddal, és edeskettesben ismerkedtek! – kurjant az épp ajtónak eredő rendező után az igazgató. – Nem a színésznőkkel, apuskám, hanem veled!

– Jobb is, ha nem a színészekkel bratyzik, hanem veled, előbbinek soha nincs jó vége – jön meg a dramaturg hangja.

A rendező erre nagyot horkan, nem leplezett undorral felragad, és sokáig lohol velem valahová. Enyhe émelygés fog el, amikor arra gondolok, jön a következő fiók. De nem! Meglenget, hatalmas ívet rajzolok meg röptömben a levegőben, és egy ismeretlen szoba sötét sarkában landolok. Hát, ennyit a repülésről, a pillangólétről! De nincs visszaút. Drámából Szöveggönyv lettem...

A sorozat első része a Nemzeti Magazin idei második, októberi számában olvasható

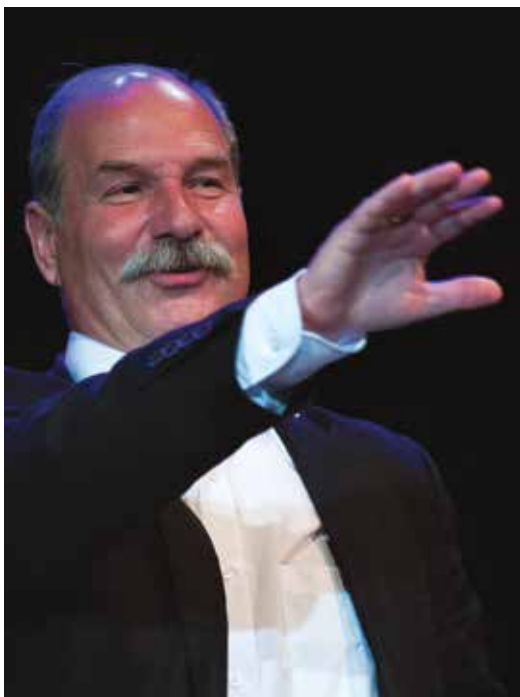

DEC. 3., 10., 17. | ADVENT

KÖLYÖKNAPOK » Betlehemes játékok, színészek által tolmácsolt diafilmes mesék és kézműves foglalkozások.

mikor? hol?

december 3., 10., 17. – 10 órától | Nemzeti Színház, főbejárat

DEC. 9. | TEREMTÉS

BERECZ ANDRÁS-EST » A tenger hullámain part-
ra sodort első leányról és a megpihenni készülő
Teremtőről szólnak ezúttal a mesék.

mikor? hol?

december 9. – 19 óra 30 | Kaszás Attila Terem

DEC. 14., 17., 30. | HOBO

FÖLDES-ESTEK » Tisztelet József Attilának, egy blues-klasszikus magyar történeté gyúrva és egy önvallomás.

Tudod, hogy nincs bocsánat

december 14. – 19 óra 30 | Kaszás Attila Terem

Hé, Magyar Joe!

december 17. – 19 óra | Gobbi Hilda Színpad

Halj meg, és nagy leszel!

december 30. – 19 óra 30 | Kaszás Attila Terem

DEC. 15. | FEDÁK SÁRI

SZÜCS NELLI ESTJE » Fedák volt „A” primadonna. Sztár Pesttől
New Yorkig. Megjárta a siker csúcsait és a történelem poklát.
Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

december 15. – 19 óra 30 | Bajor Gizi Szalon

Olvasson színházat!

www.nemzetiszhaz.hu/magazin

ADVENTI

ADOMÁNYGYŰJTÉS

A Nemzeti Színház advent idején hagyományosan adománygyűjtést szervez, amiben részt vesznek a teátrum dolgozói, és a közönségnek is lehetősége van bekapcsolódni az akcióba. Az idén a szociális és gyermekvédelmi ellátási rendszerben lévő, értelmi és testi fogyatékos gyerekeknek fenntartott lakásotthonok lakóit segíti adománygyűjtésével a Nemzeti. Elsősorban játékokat, ajándéknak való tárgyakat várnak a szervezők. Az adományokat a színház művészbejárójánál lehet leadni, keddtől szombatig 16 órától az előadások kezdetéig, valamint az adventváró szombat délelőtti programok idején.

LÁTOGATÓBAN AZ AMERIKAI NAGYKÖVET

David Pressman, az Amerikai Egyesült Államok magyarországi nagykövete és Shawn A. Kobb kulturális attasé látogatást tettek a Nemzeti Színházban. Vidnyánszky Attila vezérigazgató és Rátóti Zoltán stratégiai igazgató vezetésével megtekintették az épületet, megismerkedtek a színház működésével, terveivel, szó esett a Nemzeti múltjáról és a jövő évi Színházi Olimpiáról is.

A képen Vidnyánszky Attila (balra) mögötte Rátóti Zoltán, jobbra David Pressman a Római és Júlia előadás díszletében beszélgetnek | fotó: Eöri Szabó Zsolt

HÍREK

Ajándékozzon karácsonyra adventi kedvezménnyel!

Ajánlataink november 27–december 18 között érvényesek

Országút magazin

művészet, tudomány, közélet

**éves vagy féléves előfizetés
10% kedvezménnyel**

Előfizethető a
www.magyarszemle.hu/elofizetes oldalon

Országút Antológiája '20-'21

versek, novellák, esszék, tárcák

20% kedvezménnyel

Megvásárolható webáruházunkban,
a www.magyarszemle.unas.hu oldalon

Ezzel az ajándékkal nem tévedhet, mert
Nem véti el az utat, ha olvassa az Országutat!

országút

Újdonságaink

A Patrióta

Fedezzétek fel tágabb hazánk, az 1920 előtti Magyarország történetét, településeit, épített és természeti örökségeit, a táj híres szülőtteit és a hozzájuk kapcsolódó kulturális értékeket!

Mesterművek Kollekción

Az 1000 darabos prémium puzzle-sorozat a magyar festészet legjobb és legnépszerűbb darabjait ábrázolja. A kollekción első 2 része klasszikusokkal indul.

Kedvezményes megrendelés:
bolt.mult-kor.hu

VÁLTSON BÉRLETET A 2022/2023-AS ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül! Ön választhatja ki az előadást, a helyszínt, a helyet és az időpontot is! Szabadbérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásokat tetszése szerint választhat. Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál átlagosan 25%-kal olcsóbban vásárolhatja meg.

SZABADBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

JÁSZAI MARI bérlet, 4 előadásra

8 900 Ft

FEDÁK SÁRI bérlet, 3 előadásra

6 900 Ft

DIÁKBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

BUBIK ISTVÁN diákbérlet, 4 előadásra

6 000 Ft

LATINOVITS ZOLTÁN diákbérlet, 3 előadásra

4 500 Ft

VÁLASZTHATÓ ELŐADÁSOK LISTÁJA

NAGYSZÍNPAD

Bertolt Brecht: **A KAUKÁZUSI KRÉTA** • Molière: **DON JUAN** • Katona József: **BÁNK BÁN** • Euripidész: **BAKKHÁNSNÖK** • Józsa Péter Pál: **AGÓN** • Mihail Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** • **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ** • Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE** • Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK** • Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ** • Sarkadi – Fábri – Nádasy – Vincze: **KÖRHINTA** • Luchino Visconti forgatókönyve nyomán: **ROCCO ÉS FIVÉREI** • Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA** • **TIZENHÁROM ALMAFA** - Wass Albert művei és korabeli dokumentumszövegek alapján • Földes László Hobo: **VADÁSZAT** • Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**

STÚDIÓSÍNPADOK

Tamási Áron: **TÜNDÖKLŐ JEROMOS** • Kirill Fokin: **REX** • Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM** • Lukács György: **HAZATÉRÉS** • Petőfi Sándor: **A HELYSÉG KALAPÁCSA** • Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA** • Lope de Vega: **A KERTÉSZ KUTYÁJA** • Szabó Magda: **AZ AJTÓ** • Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA** • Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** • Szergej Medvegyev: **FODRÁSNŐ** • Georg Büchner: **WOYZECK** • Carlo Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN** • Földes László Hobo: **HÉ, MAGYAR JOE!** • Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** • Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** • Márai Sándor: **A KASSAI POLGÁROK** • Örkény István: **MACSKAJÁTÉK** • Euripidész: **MÉDEIA** • Döbrentei Sarolta: **SÁRA ASSZONY** • Berettyán Nándor: **A SÚGÓ** • Örkény István: **TÓTÉK** • Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT** • Tennessee Williams: **ÜVEGFIGURÁK** • Berecz András **ÖNÁLLÓ ESTJEI** • Szűcs Nelli önálló estje: **FEDÁK SÁRI** • Tóth Augusztina önálló estje: **HOZTAM VALAMIT A HEGYEKBŐL** • Szarvas József – Bérczes László: **PUSTOL A HÓ**

- » A bérletek a stúdiósínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!
- » A bérletek nem érvényesek a premierekre és egyes vendégelőadásokra.
- » Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évadra érvényesek, és legkésőbb 2023. április 30-ig válthatók be.
- » A szabadbérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le jegyeiket a Nemzeti Színház pénztárában. A bérletes jegyek online is kiválthatók.
- » Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!
- » A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

HAVI MŰSOR

Nagyszínpad	25 P	15:00	Egri csillagok Gárdonyi Géza - Zalán Tibor
Nagyszínpad	26 Szo	18:00	Tizenhárom almafa Wass Albert művei és dokumentumszövegek alapján
Kaszás Attila Terem	26 Szo	15:00	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Nagyszínpad	30 Sze	15:00	Csongor és Tünde Vörösmarty Mihály ráhangelő
Gobbi Hilda Színpad	30 Sze	19:00	Tündöklő Jeromos Tamási Áron
Kaszás Attila Terem	30 Sze	19:30	Hazatérés Lukácsy György közönségtalálkozó

DECEMBER

Nagyszínpad	1 Cs	15:00	János vitéz Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	1 Cs	19:00	Tündöklő Jeromos Tamási Áron
Nagyszínpad	2 P	18:00	Rocco és fivérei Visconti forgatókönyve alapján ráhangelő, közönségtalálkozó
Gobbi Hilda Színpad	2 P	19:00	Médeia Euripidész
Nagyszínpad	3 Szo	19:00	Tóték Örkény István a Beregszászi Színház előadása
Kaszás Attila Terem	3 Szo	15:00	Woyzeck Georg Büchner
Nagyszínpad	7 Sze	15:00	János vitéz Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	7 Sze	19:00	Tündöklő Jeromos Tamási Áron
Kaszás Attila Terem	7 Sze	19:30	Hazatérés Lukácsy György közönségtalálkozó
Nagyszínpad	8 Cs	11:00	János vitéz Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	8 Cs	19:00	A helység kalapácsa Petőfi Sándor
Kaszás Attila Terem	8 Cs	19:30	Hazatérés Lukácsy György közönségtalálkozó
Nagyszínpad	9 P	19:00	Bakkhánszónok Euripidész ráhangelő, közönségtalálkozó
Kaszás Attila Terem	9 P	19:30	Teremtés Berecz András önálló estje
Nagyszínpad	10 Szo	19:00	Körhinta Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasz László – Zs. Vincze Zsuzsanna
Gobbi Hilda Színpad	10 Szo	15:00	A helység kalapácsa Petőfi Sándor
Kaszás Attila Terem	10 Szo	19:30	A kassai polgárok Márai Sándor
Nagyszínpad	14 Sze	19:00	Agón Józsa Péter Pál ráhangelő, közönségtalálkozó
Gobbi Hilda Színpad	14 Sze	19:00	A kertész kutyája Lope de Vega
Kaszás Attila Terem	14 Sze	19:30	Tudod, hogy nincs bocsánat Földes László Hobo József Attila estje
Gobbi Hilda Színpad	15 Cs	19:00	Tündöklő Jeromos Tamási Áron
Bajor Gizi Szalon	15 Cs	19:30	Fedák Sári Szűcs Nelli önálló estje
Nagyszínpad	16 P	15:00	János vitéz Petőfi Sándor
Kaszás Attila Terem	16 P	19:30	A sűgő Berettyán Nándor

Az Egri csillagok, Tudod, hogy nincs bocsánat 12, a Fodrásznő 14, a Rocco és fivérei, a Bakkhánszónok, A Mester és Margarita, a Woyzeck 16, az Agón 18 éven felülieknek ajánlott!

Kísérőrendezvényeinkről az 52. oldalon tájékozódhat. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

2022. NOVEMBER–DECEMBER

Nagyszínpad	17 Szo 19:00	Vitéz lélek Tamási Áron
Gobbi Hilda Színpad	17 Szo 19:00	Hé, Magyar Joe! Földes László Hobo
Kaszás Attila Terem	17 Szo 19:30	A helység kalapácsa Petőfi Sándor
Nagyszínpad	21 Sze 19:00	A Mester és Margarita Mihail Bulgakov ráhangelő, közönségtalálkozó
Gobbi Hilda Színpad	21 Sze 19:00	Üvegfigurák Tennessee Williams
Nagyszínpad	22 Cs 19:00	Csíkssomlyói passió
Gobbi Hilda Színpad	22 Cs 15:00	Az ajtó Szabó Magda
Gobbi Hilda Színpad	27 K 19:00	Az ajtó Szabó Magda
Kaszás Attila Terem	27 K 15:00	Woyzeck Georg Büchner
Nagyszínpad	28 Sze 18:00	Rómeó és Júlia William Shakespeare
Kaszás Attila Terem	28 Sze 19:30	Egyfelvonásos komédiák Anton Csehov a Beregszászi Színház előadása
Nagyszínpad	29 Cs 15:00	Rómeó és Júlia William Shakespeare
Gobbi Hilda Színpad	29 Cs 19:00	Fodrásznő Szergej Medvegyev
Nagyszínpad	30 P 19:00	A Mester és Margarita Mihail Bulgakov
Kaszás Attila Terem	30 P 19:30	Halj meg és nagy leszel! Földes László Hobo önálló estje

Jelenet a Kertész kutyája című előadásból | fotó: Eöri Szabó Zsolt

RÁHANGOLÓ ÉS KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ

Hazatérés – november 30., december 7., 8.

az előadás után közönségtalálkozó

Csongor és Tünde – november 30.

ráhangelő – 14 óra 15-től

Rocco és fivérei – december 2.

ráhangelő – 17 óra 15-től; az előadás után közönségtalálkozó

Bakchánsnők – december 9.

ráhangelő – 18 óra 15-től; az előadás után közönségtalálkozó

Agón – december 14.

ráhangelő – 18 óra 15-től; az előadás után közönségtalálkozó

A Mester és Margarita – december 21.

ráhangelő – 18 óra 15-től; az előadás után közönségtalálkozó

NEMZETI SZÍNHÁZ
1837
A NEMZET SZÍNHÁZA

OLYMPICS

MITEM
MADÁCH NEMZETKÖZI
SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ

110

OLIMPIA-MITEM

BÉRLET

4 előadásos bérletár **8.400 Ft**
30%-os kedvezmény

6 előadásos bérletár **12.600 Ft**
40%-os kedvezmény

10 előadásos bérletár **15.000 Ft**
50%-os kedvezmény

RÉSZLETEK DECEMBER 13-TÓL.

**SZÍNHÁZ.
A VILÁGUNK.
KIZÖKKENT.
FELKAVAR. FELEMEL.
ELÉG **BÁTOR** VELÜNK GONDOLKODNI?**

december 14. • 19:00. **AGÓN**

december 9. • 19:00 **BAKKHÁNSNŐK**

december 2. • 18:00 **ROCCO ÉS FIVÉREI**

december 21. • 19:00
december 30. • 19:00 **A MESTER ÉS MARGARITA**

négy **ikonikus** előadás
előtte **ráhangelővel** • utána **közönségtalálkozóval**

BÉRLETBEN A NÉGY ELŐADÁS 4000 Ft
ELŐADÁSONKÉNT 25% KEDVEZMÉNY

Jegy- és bérletvásárlás: www.nemzetiszinhas.hu/musor • Információ, jegyfoglalás: jegy@nemzetiszinhas.hu

A Nemzeti Magazin
az interneten:
www.nemzetisinhaz.hu

Szabó Sebestyén László és Ács Eszter az Ők tudják, mi a szerelem című előadásban | fotó: Eöri Szabó Zsolt

DECEMBERI ELŐADÁSOK

Petőfi: **JÁNOS VITÉZ** | Tamási: **TÜNDÖKLŐ JEROMOS** | Visconti forgatókönyve alapján: **ROCCO ÉS FIVÉREI** | Euripidész: **MÉDEIA** | Örkény: **TÓTÉK** | Georg Büchner: **WOYZECK** | Lukácsy György: **HAZATÉRÉS** | Petőfi: **A HELYSÉG KALAPÁCSA** | Euripidész: **BAKKHÁNSNŐK** | Berecz András önálló estje: **TEREMTÉS** | Sarkadi – Fábri – Nádasz – Zs. Vincze: **KÖRHINTA** | Márai: **KASSAI POLGÁROK** | Józsa Péter Pál: **AGÓN** | Lope de Vega: **A KERTÉSZ KUTYÁJA** | Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT** | Szűcs Nelli önálló estje: **FEDÁK SÁRI** | Berettyán Nándor: **A SÚGÓ** | Tamási: **VITÉZ LÉLEK** | Hobo: **HÉ, MAGYAR JOE!** | Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** | Tennessee Williams: **ÜVEGFIGURÁK** | Szőcs Géza műve alapján: **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ** | Szabó Magda: **AZ AJTÓ** | Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA** | Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** | Medvegyev: **FODRÁSNŐ** | Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL**